

1

בִּירְךָ וְהִלַּכְתָּ: וְהִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ יְשֵׁם |
 עַל־הַצּוּר בְּחָרֵב וְהִכִּיתָ בַצּוּר וַיֵּצְאוּ
 מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעַם וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה
 לְעֵינֵי זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּקְרָא יְשֵׁם
 הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה עַל־רִיב | בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְעַל נַפְתָּם אֶת־יְהוָה לֵאמֹר
 הֲיֵשׁ יְהוָה בְּקִרְבָּנוּ אִם־אֵין: פֶּלֶא וַיָּבֵא
 עִמָּלְק וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל בְּרַפְיָדִים:

ותיזר: ו הא אנא קאם קרמך
 תמן על טנרא בחורב ותמחי
 במנרא ויפקון מנה מיא וישתי
 עמא ועבד בן משה לעיני סבי
 ישראל: ו יקרא שמא דאתרא
 נסיתא ומצותא על דנצו בני
 ישראל ועל דנסיאו קדם יי
 למימר האית שכינתא דיי
 ביננא אם קא: ה ואתא עמלק
 ואנח קרנא עם ישראל ברפידים:

לקט בדור

רש"י

ה) פי' כן היל"ל שפירושו שתתן את המטה על הסלע
 בחוק דרך הכאה, אבל "בצור" אין לו שחר, וחירך שבעבור
 שהוא מין דצר חזק ובהכאה נכנס ממש בצור שיך לומר
 צור ופשוט הוא, ובש"מ הקשה סמירה על רש"י שלפי
 זכרונו כתב רש"י צפ' חולדות בחרבן כמו על חרבן שיש
 צי"ת במקום על, אבל ברש"י שלפנינו הוא דוקא להפך על
 חרבן כמו בחרבן יש על במקום צי"ת, ואין קושיא, ואין
 סמירה: ו) אין הקושיא למה כתב כאן פרשת עמלק,
 שהרי זה מקומו, כי ברפידים חנו ולשם בא עמלק, אלא
 הקושיא דוקא על מקרא זה, שאין כאן מקומו, כי כאן היה
 די לומר ויקרא שם המקום וכו' ועל נפותם את ה', ומה
 שגמר לומר ה' בקרבינו אם אין אין לו שום שייכות עם

תלמוד לומר אשר הכית צו את היאור, אלא שהיו
 ישראל אומרים על המטה, שאינו מוכן אלא
 לפורענות, צו לקח פרעה, ומלרים כמה נכות,
 צמלרים ועל הים, לכך נאמר אשר הכית צו את
 היאור, וראו עתה שאף לעוצה הוא מוכן (מכילי - תנח
 - ש"ח: ו) והכית בצור. על הצור לא נאמר" אלא
 בצור, מכאן שהמטה היה של מין דצר חזק ושמו
 סנפרינון, והצור נצקע מפניו (מכילי): ח) ויבא
 עמלק וגו'. סמך פרשה זו למקרא זה"ל, לומר, תמיד
 אני ביניכם ומזומן לכל לרכיכם, ואתם אומרים ה'ש
 ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונשך אתכם,
 ואתם לוטקים לי ותדעו היכן אני, משל לאדם

אור החיים

במטה זה הצקע קרקפתו החושבת זרות:
 ו. הַנְּנִי עוֹמֵד וְגו' י"י) פירוש לפניך במקום זה
 ושם על הצור, כי מלא כל הארץ כבודו
 צמידות באין השמות מקום שלא יהיה צו שוכן
 השוכן אלא יש מקום שחגל צו השרפת שכינתו
 יתברך, או כפי מעלת הכנת המקום במקום
 המקודש, או כפי השריוס בתוכו:
 ה. וַיִּבֵּא עִמְלָק וְגו'. להיות שנתעללו בתורה י"י)
 שנמשלה למים ולאש דכתיב (ירמיי

לפני העם פירוש צדק שידעו שאתה הולך למלוא
 להם מים כדי שישקוט אש המלאות מהם ביני וביני
 ולא תעבור דרך שלא יהיה לפניהם, וגם קח עמך
 הזקנים כדי שחיה בהרגשה:
 אשר הכית צו וגו' י"י) וזה יהיה לנס עלום כי
 זה אשר הבאים המים הנמלאים ועשאים
 דם יפעול בכח עליון פעולה נגדית שימלא מים
 לשחות העם. ויש בזה הכחשות מופלאות מנגדות
 למתחכמים להכחיש כי הם פלאות אלהי ישראל

אור בדור

רבג) וכי היה לו צ' מטות, שצריך לציין אותן, ועוד הלא כמה וכמה אותות עשה במטה זה, ולמה לציין דוקא אות זה של הכאת
 היאור. רבד) זה לשון הוה ועדיין לא היה משה על הצור שיוכל לומר לפניך על הצור, והיה לו לומר לשון עתיד, אני אעמוד לפניך
 וגו'. רבד) כאומרו ברפידים.

ט ואמר משה ליד
 גבריא ופוק אנח
 מקר אנא קאם ?
 וחוטרא דאתעביו

שהרכיב צנו על כ
 רואה חפץ ואומר,
 נותן לו, וכן שנייה
 אמר לו אותו הבן
 איך יודע היכן אני
 (תנח"י יתרו ג' - ש"ח:)
 מכאן אמרו (חכמי
 חביב עליך כשלק")

שנאמר (צמד' י"ב י"א
 והלא אהרן גדול
 כרבו, ומורא רבך
 י"א כ"ח) חזני משה
 כלליה, המורדים צ
 תנח"י: וצא הלחם
 שס: מחר. צעת ה
 לנו אנשים. גבו
 מסייעתן (מכילי -
 שידועך לבעל כשפ
 שינוי נשחאות - גדול האחים
 ש"ר: מיכן אתה למד
 לתוך המחנה, שהרי ו
 ולא מושך אתר עמו:
 מחר אנכי נצב ואיסי
 פשוטו דלא כאיסי ב
 נוליא אותה מפשוטה
 כבר ידענו שהמלתמנ
 שיטת איסי בן יהודה

כ"ג) כה דברי כאז
 לזה הענינים צל
 ה
 ז. ויאמר מ

רבג) ואפשר שזה י

יג' יצ'ן אמורג צז > א השש - כח באסולג א מורג ומזלגה

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה בְּחַר לָנוּ
אֲנָשִׁים וְצֵא הֲלַחֵם בְּעַמְלֶק מִחֵר אֲנֹכִי
נִצֵּב עַל־רֹאשׁ הַגְּבָעָה וּמִמֶּנּוּ הָאֱלֹהִים

ט ואמר משה ליהושע בחר לנו
גברים ופוק אנח קרבא בעמלק
מחר אנא קאם על ריש רמתא
וחומרא דאתעבידו בה נסין מן

רש"י

לקט בהיר

קריאת שם המקום, למעלה כשספר המעשה שאמר להם
משה מה מנסון את ה' שם היל"ל זאת, וכן הוא בש"ר ו"ל
מה כמוז שם היש ה' בקרבנו אם אין ויצא עמלק וכו' מה
ענין זה אלל זה משל למינוק וכו' (יפ"ת): ז זה מדרשו,
אלל פשוטו מפרש רש"י לקמן לי ולך שאתה תאל להלחם
ואנכי אחייב להחפלה, א"כ צריך הבחירה לי וגם לך, ולזה
לקח רש"י קודם לפרש ולא הלחם מחר, שכיון שהחיל
לפרש תיבת "לנו" ע"פ דרוש גמר לפרשו ע"פ פשוטו,
ואח"כ חזר לפרש תיבת אנשים (לבוש), ומה שהוסיפו חז"ל
גם רש"י כבוד חנך כמורא רבך, שלפי הנראה אין ענינו
לכאן, אפשר שהוא עו"ה: מנין שפי' תיבת "לנו" אני משה
ואתה יהושע, אולי פירושו אני ואהרן, לזה הביאו דרוש
שאהרן קראו למשה אדוני, ואם היה הכוונה על אהרן לא
היה משה אומר "לנו" שהרי כבוד חנך כמורא רבך, וחזר
להקשות אולי מה שאמר אהרן כי אדוני מפני שהיה בפניו,
אלל כאן היה שלא בפני אהרן לזה אמר בחר לנו, לזה הביאו
שצריך להיות מורא רבך כמורא שמים, מה מורא שמים אין
לחלק בין לפניו או שלא בפניו, כן צריך להיות מורא רבך,
א"כ בהכרח בחר לנו אני ואתה (מהרש"א): ח לשון

שהרכיב בנו על כתפו וילא לדרך, היה אותו הבן
רואה חפץ ואומר, אבא עול חפץ זה ותן לי, והוא
נותן לו, וכן שנייה, וכן שלישית, פגעו באדם אחד,
אמר לו אותו הבן ראות את אבא, אמר לו אביו,
אינך יודע היכן אני, השליכו מעליו וצא הכלב ונשכו
(תנ"י יתרו ג' - ש"ח): טו בחר לנו. לי ולך, השוכו לו,
מכאן אמרו (חכמים) (אבות ד' י"ג) יהי כבוד תלמידך
חביב עליך כשלך", וכבוד חנך כמורא רבך מנין,
שנאמר (במד' י"ג י"ח) ויאמר אהרן אל משה כי אדוני,
והלך אהרן גדול מאחיו יהי* ועושה את חצרו
כרבו, ומורא רבך כמורא שמים מנין, שנאמר (במד'
י"א כ"ח) אדוני משה כללם, כלם מן העולם, חייבין הם
כלייה, המורדים כך כאילו מרדו* בהקצ"ה (מכיל' -
תנ"י): וצא הלחם. לא מן הענין" והלחם בו (שם -
טז): מחר. צעת המלחמה" אנכי נלכ (מכיל'): בחר
לנו אנשים. גבורים ויראי העל" שמהא זכותן
מסייעתן (מכיל' - ש"ח), דבר אחר בחר לנו אנשים,
שיודעין לבעל כשפים, לפי שבני עמלק מכשפים היו:

שינוי נוסחאות גדול האחים הוא. * פשוט.

אור החיים

העון שהוא ללד ביטול מלחמת החורה אמר אין ראוי
ללחם למלחמה אלל יהושע שנאמר עליו (לקמן ל"ג
י"א) לא ימיש מתוך האוהל בעסק החורה, ואמר לו
שיבחר כיוצא בוי"ו) וצוה יתגבר עליו וכן היה:

כ"ג) כה דברי כאש ולא נתעסקו במלחמתה של חורה,
לזה הענינם צלמאון כנגד בחינת המים וצאש
המלחמה של עמלק:
ט. ויאמר משה אל יהושע. נתחכם משה כשהכיר

אור בהיר

רבו) ואפשר שזה יהיה פי' תיבת לנו, שהוא לכאורה מיותר, ואין לו שחר, אלל ודאי פירושו כמו אנו, אני ואתה, בדומה לנו.

דמך
זמחי
שתי
סבי
תרא
בני
י
ר
מלק
דום:

הכיו
אלה
בות,
את
תח
אלה
שמו
בא
מיד
היש
כס,
דום

זה
בדו
זוכן
יתו
קום

יה
ימי
אלת
פיך

בִּידֵי יַעֲשֶׂה יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר-לוֹ
 מֹשֶׁה לְהַלְחֵם בְּעַמְלֵק וּמֹשֶׁה אָהָרֹן
 וְחֹר וְעָלוּ רֹאשׁ הַגְּבֻעָה: יֵא וְהָיָה
 כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבֹר יִשְׂרָאֵל
 וּכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגִבֹר עַמְלֵק: יב וַיְדַבֵּר
 מֹשֶׁה בְּבָדִים וַיִּקְהוּ-אֲבָן וַיִּשְׁימוּ
 תַּחְתּוֹ וַיֵּשֶׁב עֲלֶיהָ וְאָהָרֹן וְחֹר
 תָּמְכוּ בַיָּדִים מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד
 וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה עַד-בָּא הַשָּׁמֶשׁ:
 יג וַיַּחֲלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת-עַמְלֵק וְאֶת-עַמּוֹ

קדם יי בידיו יעבד יהושע כמא
 דאמר לה משה לאנחא קרבא
 בעמלק ומשה אהרן וחור
 קריש קמתא: יא והיו כד ירים
 משה ידוהי ומתגברין רבית
 ישראל וכד מנח ידוהי
 ומתגברין רבית עמלק: יב וידבר
 משה בקרן ונסכו אבנא ושוואו
 תחותיהו ויתב עליה ואהרן וחור
 סעדן בידוהי מכא חד ומכא חד
 והיה ידוהי פריסן בצדו עד דעל
 שמשא: יג ותבר יהושע ית
 עמלק וית עמה לפתגם דחרב:

לקט בדור

דשיי

ד"א לפי שלשון צמר לנו אנשים משמע קצת שגם בין אנשים
 צריך לצחור, מפני שלא אמר קח לנו אנשים (מ"ל): יא
 פ' צ' אנשים עומדים אלל השליח לצבור מזה ומזה (עיינ
 מג"א תקס"ו ס"ק י'), ורק בשביל להודיע זאת מספר
 הכתוב שעלו עמו (ג"א): יב אמר זאת לומר שמפורסם
 היה ולא חין צריך הכתוב ליחסו (רא"ם): יג וזה לא
 יתכן שצ"כ למה היה מניח ידיו שיחגבר עמלק, ולעון רבית
 בזה ליישב הוא"ו של וגבר ישראל, לפי שנשאר בין השורות
 בכה שכאשר ירים משה וגו' שעבדו לכן לאזיהם שנשמים
 וגם גבר ישראל (ב"ב): יד ידענו שגבור הגבורים היה,
 וגם בשעת מותו לא נס ליחו, וצדאי שנחכדו ידיו לפי שעה
 בשביל פגם, והגם שכונתו לטוב היה בזה ששלח את יהושע
 כדאיתא בש"ר, אעפ"כ היה לו לילך גם הוא עמו (מ"ל),
 ומלשון המכילתא: אלולי שאמר משה ליהושע צמר לנו אנשים
 לא היה מלעטר צו, מזה נראה שהוא היה לו לצחור
 האנשים: טו מה ילא לנו מאכן זו, העיקר שחממו בידיו,
 ודאי להודיענו שלא ישב על כר וכו': טז לכאורה נראה
 פשט הכתוב שידיו של משה היו פרושות כל היום, אבל זה
 לא יתכן, שהרי ידיו הוא לשון רבים ולשון נקבה וא"כ היל"ל
 ותהיו ידיו אמונות, לזה בהכרח לומר עו"ה, חיצת ויהי שייך על משה המדובר ממנו עד עתה, וחיבת ידיו כינוי הוא לתפלתו
 שהרי פרושת ידים לשמים היא תפלה, וחיבת אמונה שהיא לשון יחיד נקבה שייך על תפלתו שפירושו תפלת אמת תפלה
 נכונה, וכאלו אמר ויהי משה בתפלה נכונה עד בא השמש (רא"ם): יז קשה לו ממ"נ אם היתה המלחמה עד בא השמש
 פשוט הוא שלא הניח ידו כל משך המלחמה, ואם לאו למה היה דוקא פרושות עד בא השמש, לזה מירך שרצה הכתוב בזה
 להודיע שמיד שבא השמש פסקו מלהלחם שנמערבצו (רא"ם): יח חכמת הכוכבים ומזלות, ולשון יוני היא: יט פיי

(י) ומשה אהרן וחור. מכאן לתענית שלריכים ג'
 לעבור לפני התיבה^(י), שנחטות היו שרויים (מכילי -
 תנח"י): חור. בנה של מרים היתה^(י), וכלב בעלה (סוטה
 י"ב): יא) באשר ירים משה ידו. וכי ידיו של
 משה נולחות היו* המלחמה^(י) וכי כדאיתא צר"ה
 (כ"ט - מכילי - תנח"י): יב) וידיו משה בבדים. בשביל
 שנתעלל במלכות ומנה אחר תחתיו^(י) נתיקרו ידיו
 (מכילי): ויקחו. אהרן וחור: אבן וישימו
 תחתיו^(י) ולא ישב לו על כר וכסת, אמר,
 ישראל שרויין בלער, אף חני אהיה עמכם בלער
 (מכילי - תענית י"א): ויהי ידיו אמונה. ^(י) ויהי משה
 ידיו בלמונה, פרושות השמים בתפלה נאמנה
 ונכונה: עד בא השמש. ^(י) שהיו עמלקים
 מחשזין* את השעות באינערולוגי"א^(י) באחו שעה
 הם נולחים, והעמיד להם משה חמה וערבב את
 השעות (תנח"י): יג) ויחלש יהושע. חתך ראשי גבוריו
 ולא השאיר אלא חלשים שבהם^(י) ולא הרגם כלם,
 מכאן חנו לומדים שעשה* על פי הדבור של שכונה
 שינוי נשואות * עשות מלחמה או שבורות מלחמה. * מכוונים. * שעשו.

יד ואמר יי
 דוכרנא בסני
 ארי ממחא
 דעמלק מת
 משה מדפן
 יי דעבד
 בשבועה א
 דחיקא רשכ
 תנח"י - מכילי:
 להזדווג לישר
 באזני יהוש
 ישראל לשלם
 מכניס את
 אמחה. לכך
 ויקרא
 לנו כאן כס
 המזכיר שמו
 כי הוא
 והתפללו על ע
 וגדולתם של יש
 נספר כי ממה
 שנרמו דבר זה
 דין מעליו (מ"
 ח"כ הוא טעם
 תאמרו הנטמה
 ד"ד): כג)
 של הקב"ה ה'
 שכן זה הוא
 נסי: כה) ש

יד. ושיב
 ללד שראה י
 כיכ צו כה

קרובין לפורים

מגילה עפה

7

שער הדגים

קרוב

וישם לילה ותנומה המנע . לילה אשר תגין וירב הניע . לדורות אותי .
הצניע . להיות לפלאו צנוע . לפדוד יהיר ובאשמורו הכניע . ומכרה
יחזקו שח ידים מכניע : ברוד אתה יי . שובר אויבים ומכניע ורים : על הצדיקים . עד בסתו :

כתר מלוכה מאז היה מובטח . מאליו היה להנתן
לבר הובטח . מקכות פשריה מראם הויטח . משובת ויו
הוד מבטח . מראשעד עקב לבה פטח . פויץ להאמירה
במעוז ומבטח : ברוד אתה יי . משען ומבטח לצדיקים : ולירושלים . עד לחוכה חכין :

מלכות נחפזה פחוז רביד . נבל נתון על ידיד מיעבד . נשאו מעד
פל ומרחו הכביד . ניגיו פתרוו להאביד . נשואי רחם זכר טוב הופיד .
וארגמן ימנם לכונן עיר רוד : ברוד אתה יי . בונה ירושלים : את צמח דוד . עני ישראל ברחמים :

בראשה סים זר אשר הופלא . סוגת שושן עלות
משפלה . שיחת רדומים עלות ממכפלה . שעיר ואת
שרידיו לשחת הפילה . סגורי כקא הפן מאפקה . והעיר
רון כפלה לשומע תפקה : ברוד אתה יי . שומע תפלה : רצה עד לציון ברחמים :

ומליכה עוזר לאום מוראה . עצורה היתה לכן מעת נבראה . עמיתה
הפגיע בעדה קריאה . עדעת בא דברו אשר ראה . ענותם לחזים שדי
הראה . שושן חוחים לעברו פיראה . ברוד אתה יי המחזיר שכינתו לציון : מורים אנהו לך .
על הנסים ועל כולם עד ועורתנו סלה :

אתחת לפול יגיע לקה טוב . פעולת צדיק פעלים
לטוב . פאר אומר אשר הוא טוב . פור הפך למשתה ויום
טוב פרות בן תחיש לההר הטוב . צהלה וזמרה להודות
לאל טוב : ברוד אתה יי הטוב שמך ולך נאה להודות : אויב ברובנו עד ובכל שעה בשלומך :

וישם ה' עש' בלילה זו מניעם לשינת התעוררות ולילה זו שכם הניע והשפיל פרעה וסמך ריב ומילס שמורה לישראל לדורות
לעשות כה נסים לפנים ולזה לכה ה' בלילה זה גם להמן הגאה ונכה לב ובאשמורה ה' סכניעו והפילו וגם אגודת בניו
השפיל לעפר . ה' סמכניע זרים : מנין . פרעה כמו המניס כגדול (ויחזקאל טו) : ירב . מנחריב כמו מנחם למלך ירב (הושע ו) :
יהומיו בניו מלי יחמתי אחי (תלמי נח) : כהר . כנימין סוכנע מאז שילאו ממנו כי מלכיס (שגאי לעקב ומלכיס מחלנין
ילאו) ה' שאלו והכי אסחר . ולזה היה ראוי להנחם לה כתר מלכות אפי' בלי התעוררות מלכות . כשראו המלכות להסחר כצו
בעיני עמנו כאלו מראית פניהם הוטע כעפר מפני טוב איון וכוד סוכנעיה מלכותיהם : (כשרוא . כשראה . כמו אשורכו (כמדבר
נד) : מראש . מתחלה עד סוף כעח לכה כהי וסוכנע עמם לבוא למלך שלם כרת וכימו תעניתה כלי כח ותלכס כגדי מלכות
בין וזרמנו : להשיב עמם לפניו ונתחזק בעון מנעטה בהי : (להאמירה . ענין השיבות כמו ו' ה' האמירך דברים כ) :
מלכות . המלכות נכסלו כשראו רביד הזהב שהיה על המן הככל כמון על מרדכי ירד ה' מיד ה' המשעבד הכל לרלונו וסוף
משא להמן על כל השרים והכניד משאו עליהם ופתאום הושפל וגם בניו נחרזו כשכח הזמן להאבידס . ולישראל הסגולים מני
רחם חילק חלק טוב וממן סכין להס ארגמן ועושר רב ואח"כ בנו ממנו עוף ליון (נינו . בניו כמו לניו ולכודי (ברא' כח) :
נחרזו . בלי חז"ל הוא ענין הולאה רעו פתאום שלא כרזון והוא לי לעג אחיש בזוי ימנס . לי הכנה כמו וימן להס (דניאל ח) :
בראשה . בראש אסחר הים סיי נפלא שראויה למלכות סוכנע היה מכנין לראשה ומלכותה גרס שישראל שנקראו סוגה
כשנשים ועלו משלוחם : (סיס . לי סיי בלי חז"ל) : שיחה . חפלת האבות ישיני עפר שעלו ממערת המכפלה הפילה לשחת המן
וכינו זרע עשו . וחפן האפילה לאורה אח ישראל שהיו סגורים בגלות ככתאסר ובעיר שזנן כפלה ריכה כבלס . ושמחה לסי
עומצ הפלה : (שיחה . לי חפלה כמו לשון שגרה (ברא' כד) : שריונו . בניו כמו והאביד שריר (במדבר כד) : ויפליכה . ה' המליך
לאסחר לעור לחומת ישראל (שנקראו מוראס לי מילום על שמואוסים כעניי האומות) ומעת סוכנערה . סיתה מעוכנע למלכס .
ומרדכי דודה ועמיתה התפלל בעורה וקרא להי על שנתקיים מה שראש בתלוס : (הפגיע לי חפלה כמו ואל תפגע בי (ירמיה ז) :
ענוחס . בע' כפ"ח ה' הראש לנביאים כל עניים ולרועס קודס עכאוו : שזנן . כשנכנס בין החוחים שמתקנין אותם ועומדה כיפיה
כן ישראל בין הרשעים ככל לרועס מתעוררין לעבוד ה' ביראה (וראה מזה שמתקוס הקליר היה סיוס כרכס זו ככל יוס
שחזק לבדך ביראה כעבוד והכניס ונשאין כפיהם) : תחת . לפי שמרדכי מפלל ויגע עמנו כמורה (שנקראת לקח טוב) ופעולתו
היה

שפתי צואנה למערכות קצ
דרכות . שבעים ימי צד עלוו
ושמחה קוד גשמע מחרפות .
פרוה אתה יי המכרה את עמו
למר ספלה מלי קדים (וא"ל ממנו אל"ל
כסלה) ויכא ע
ב
ויבא עמלק וילחם עם ישראל
וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נ
יהושע כאשר אמר לו משה
הנבעה : לוי והיה כאשר ידים מ
וירי משה כברים ויקחו אבן וישו
מוה אחד ומוה אחד ויהי ידיו
ואת עמו לפי חרב : ישראל ויאכ
באוני יהושע כי מחה אמחה או
זיקרא שמו יהוה נסי : ויאמר כי

ח"ק . וכללו מחזיר ס"ח לתקומה : (כא) קורין
כדרכותיה . יע אומרון . גם זמן כיום יש מקומות של
כן וא"ל אשר כתיב רק שונות ועקב חרור כמן כרו
(ככ) כשם מילה מליו קודס קריאת כמנילה
(כג) אשתי סדר קדושה . ק"ש . עלינו ק"י . כ
למעלות . ושיר ממור לחסד . ועל חילת השחר ונ
והולך לנתינו (כד) קורא המנילה לכני ביתו ויכני
שחרית ללחם כס י"ת . ולאמר לשיקב"ץ כ"י חר
לקיים סיע מדברים קבלה של אכילת סעודה
וכסעודתו קורא ויכא עמלק וזכירת עמלק ולמד מע
משלות מות ולאמר לשי כ"י ויכא לכסמי : לא
מלימוד מע ועל יתחבר ומכר כסמי :
ז . סעודת מרים ומשלוח מנות
(ח) מזה לברכות כסעודה פורים . וכסעודה ח'
י"ח : (כ) כמע שאכל בלילה . לא ילא י"ח :
ישח וירכב כסעודה קלת גם בלילה שלפניו . ואף
אפי"ס שאינם עקרות כל יום . עומ"ק דוב פ"י .
דמי עכס כעין יתחא ילא כיינו כשל לילה . וכן
(י) על יום לריך לעשות רובס כיום (לא כמו סגוס
כלילה שלאחריו) וכסחל עפי"ס לריך לעשות הסג
לכות כיום מפני כבוד שבת : (כ) כסעודה זו יע
קודס שיחבר לקיים לשון כגמי חורס זו חורס
ירלס ילמד כמי זה מענינו כל יום : (י) קייב ח'
כפוריא עד דלא יע בין חרור כמלכרוך מרדכי(מ
על . כחשנון בעליה כעיה (שבה) שמעתי מאח"כ
היה כובס כבחרתו לקיים מזה זו כמחמרה :
יולא מיקד פסונו כענין כמעס ולמון כו סוד גכח
ועמ"ס כפ"ד כחי : (י) חך כחלות שמזוק לו כסכו
שחיו מחזיב ככך גם לא כמחשטס כיינו וחין
קונו ורכס דשעיה לר"י שאלי דרכ גובריס שכיס יכ
רליוס לכר ריב"ל דוק וע"י כחמר אחד כמרנס ואל

סוס ככל כלדוקס שפעלס למנו . וע"י חפלתו כד
כ' שחמכר גאלחיתו ככאוו וחכילכו לכסתי"ק וסס
שחשט חף שחיסה חשונס בין כשרות ומוכתרס כג
על כעתי וחתי וכוכותה עלה רפואס לכ' ימי לר :
דורכ לח כל חוקק לישראל (שנקראו שייך גרכות
ש"ס לעמו ממנון קדשו ששס גכני פכרכות

בְּהַתְּאֶפֶף רֵאשִׁי עִם יַחַד שְׁבִטֵי
יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי רְאוּבֵן וְאֶלְיָמֶת וַיְהִי
מִתְיו מִסְפָּר: ס' וְזֹאת לַיהוּדָה וַיֹּאמֶר

רֵישִׁי עִמָּא בְּחָדָא שְׁבִטָא
דְּיִשְׂרָאֵל: וַיְהִי רְאוּבֵן וְאֶלְיָמֶת
עִמָּא וּמִתָּא תְּנִינָא קָא יְמֻת
וַיִּקְבְּרוּן בְּנוֹהֵי אַחְסַנְתְּהוֹן
בְּמַנְיָהוֹן: ז וְדָא קְיָהוּדָה וַאֲמַר
רֵשִׁי

לקט בהיר

של מנזח ולקבלת עול מלכות שמים: (כה) צא לפרש חיבת
"ראשי" שאין פירושו המננהיגים והראשים, אלא כמו שהביא
ראה מפסוק כי משא את ראש שפירושו משבון, כי כן הוא
הנהוג למנות ולספור הראשים, השואל אומר כמה ראשים
היו באסיפה זאת, אבל לפי"ז אין לו קשר ושייכות על
שלאחריו ומיותר הוא אומרו יחד שבטי ישראל, וכונן הוא
לפי דרך השני, אבל לא אחי שפיר אומרו ראשי עם, לזה
הביא שניהם (מ"ל): (כו) כלומר כל ההקדמות האמורות
עד עתה היה לומר שראויים לצרכה וכנ"ל: (כז) כי כן
הוא גם במלכותא דארעא שאין שליטת ומלכות המלך ניכרת
רק כשהעם מתאחדים כולם בלב אחד כאיש אחד תחת
ממשלתו (ג"א): (כח) יהיה שצט ראובן בעוה"ז חיי נחת
הנקראים חיים ולא חיי לער (מלבי"ם), ולא יזכר לו לשצט
ראובן מעשה ראובן בן יעקב, שהלא עשה תשובה כראוי,
כלומר יתקבל תשובתו, והרמב"ן ז"ל פירשו על דעת רש"י

בהתאסף. בכל התאסף ראשי השבטות^(כ) אסיפתם:
ראשי. כמו (שמות ל' י"ג) כי משא את ראש, ראשון חלו
שאזרכם^(כ), דבר אחר בהתאסף בהתאספם יחד
באגודה אחת ושלוש זיניהם הוא מלכס^(כ) ולא כשיש
מחלוקת זיניהם (ספריו): (ו) יחי ראובן. ^(כ) בעולם
הזה (סנה' ל"ג): ואל ימות. לעולם הבא (ספרי - סנה'
ס), שלא יזכר לו מעשה בלחה (פס"ז): ויחי מתיו
מספר. נמנין במנין שאר אחיו^(כ) (ויצ"ט), דוגמא היא
זו, כענין שנאמר (ברא' ל"ב כ"ג) וישכב את בלחה וגוי
ויהיו בני יעקב שנים עשר שלא ילא מן המנין (פס"ו):
(ו) וזאת ליהודה. סמך יהודה לראובן מפני
שניהם הודו על קלקול צידם^(כ), שנאמר (חייב ע"ו
י"ח) אשר חכמים יגידו וגוי^(כ) להם לבדם וגוי ולא
עבר זר בחוכם (ספרי - סוטה ז'), ועוד פירשו רבותינו
שלא יכרת שבטו באחד מכל הזמנים ולא אפילו מקצת שבטו:
אלא פירושו סכום וסך (מלבי"ם), או אפשר שחסר צי"ת יהי מחיו במספר (רמב"ן): (ל) ראובן הודה על מעשה בלחה
דכתיב (ברא' ל"ו כ"ט) וישב ראובן, ופי' שם רש"י (בשם ב"ר) עסוק היה בשקו וכו', יהודה על מעשה חמר דכתיב (שם
ל"ח כ"ו) דקקה ממני, משא"כ לוי לא מצינו שהודה על לבו ונהרגהו, ולזה קורא אותו הכתוב ולא עבר. "זר" בחוכם, שלגבי
דבר זה זר הוא אלל ראובן ויהודה (מ"ל): (לא) לשון הכתוב: אשר חכמים יגידו (ויחודו פשעם - רש"י) ולא כחזו

אור החיים

איש, להיוחס גדוליהם יחכנה השצט כולו עליהם.
או אפשר שעל ראובן עצמו הוא אומר אלא שהוא
מהטעם עצמו כי כשיחלקצו ענפים של גדול השצט
יגרע מזדיק שהוא ראובן עינו, לזה התפלל שיחיו
לעולם הבא, וזה מסכים כסדרת האומר (סנהדרין
ק"ח) עדת קרח יש להם חלק לעולם הבא, ואומרו
ויהי מחיו מספר^(כ) התפלל עליהם שיחיו לדיקים
לפי שנמקו השרשים^(כ) במאורע גדוליהם במעשה
קרח כאמור בסמוך לזה התפלל ויהי מחיו מספר,

ו. יחי ראובן וגוי ויהי מחיו וגוי. אומרו יחי
(ראובן^(כ)), רבותינו ז"ל אמרו (ספריו)
שהתפלל על ראובן שיהיה לו חלק לעולם הבא,
ואולי^(כ) אפשר לומר שנתכוון על גדולי השצט שמתו
בעדת קרח כאומרים ז"ל (במד"ר י"ח) כי מאחיים
וחמשים איש כולן היו ראשי סנהדראות ורובן
משצט ראובן כאומרים ז"ל, ולפי שיש מקום לומר
שעדת קרח אין להם חלק לעולם הבא לזה התפלל
יחי ראובן פירוש שבטו, והגם שלא היו אלא ר"ן

אור בהיר

ויהי. (ד) אם על ראובן בן יעקב הוא אומר הלא כבר מת, ואם על שבט ראובן וכי סלקא דעתך שימחה שבט ראובן חס
ושלום. (ה) ומהיכי מחיו לא יהיה לו, אחר שעשה תשובה ונתקבל. (ו) גם זה קשה, מהיכי מחיו לא יהיה במספר. (ז) ויש

שמע יהוה קול יהודה ואל עמו
תביאנו ידיו רב לו ועזר מצריו

קבל יי צלותה דיהודא במפקה
לאנחא קרבא ולעמה תחיבה
לשקם ידוהי יעבדן לה פרענותא

לקט בהיר

רשי

מאבותם (עונם וכו') יהודה הודה ולא בוש במעשה חמר
ראובן הודה ולא בוש במעשה בלהה ומה היה שחרם -
רש"י) להם לזדס נתנה הארץ (בשכר זה זכה יהודה למלכות
נצח ונטלו שניהם מן הנחלה חלקם ולא גורשו מן נחלתם
בעונם מאחר שהודו - רש"י) ולא עבר זר בחוסם (כשצא
משה לברכס שנאמר יחי ראובן ואל ימות וגו' וזאת ליהודה
- רש"י): (לב) ופירש"י עממות כל השבטים העלו
ממצרים והוא שאמר יוסף (שמות י"ג) והעליתם את
עממותי מזה הארץ, עם עממותיכם, והיו עממות כל השבטים
שלאן קיימת ויהודה איבריו מתפרקין ומתגלגלין בארצו
מפני שנידה את עצמו בערבובו של בנימין ומטאחי לאבי כל
הימים (ברא' מ"ג) אפילו לעולם הצא ומהכא נפקא לן
(מכות י"א): נידוי על תנאי צריך הפרה עכ"ל, פי' אפילו
קיים תנאו כמו יהודה שהביא את בנימין, ודוקא כזה שלא
היה ציד יהודה לקיימו כשהתנה על עצמו דשמה היה

(סופה סס) שכל מ' שנה שהיו* ישראל במדבר היו
עממות יהודה מתגלגלין בארצו^ל מפני נדוי שקבל
עליו, שנאמר (ברא' מ"ג ע"ו) ונחמתי לך כל הימים,
אמר משה מי גרם לראובן שיודה (במעשה בלהה)
יהודה וכו' ^ל: שמע ה' קול יהודה. תפלת דוד
ושלמה ואסא מפני הכושים ^ל ויהושפט מפני
העמונים וחזקיה מפני סנחריב (ספרים): ואל עמו
תביאנו. לשלום ^ל מפני* המלחמה (אונק): ידיו
רב לו. יריבו ריבו ^ל וינקמו נקמתו (אונק): **ועזר**
מצריו תהיה. על יהושפט התפלל* על מלחמת
רמז גלעד (דכ"ג י"ח ל"א) וזעק יהושפט וכו' עזרו
(ספרים), דבר אחר שמע ה' קול יהודה כאן רמז ברכה
לשמעון ^ל מתוך ברכותיו של יהודה (סס), ואף
כשחלקו ארץ ישראל נעל שמעון (חלקו) מתוך גורלו
שינוי נוסחאות * שהלכו * מן המלחמות * נתפלל.

→

אור החיים

פירוש על דרך אומרם ז"ל (סס כ"ו.) שאמר חזקיה
לפני הקדוש ברוך הוא רבים אשר את שצנא וגו'
והשיב הקדוש ברוך הוא אין מנין לרשעים, לזה
אמר משה במחק לשונו מתיו מספר פירוש שלא
יהיו רשעים שאז אין מנין להם, ותועיל הפלת דיוק
על הדברים (בסוד (שמואל ב' כ"ג) דיוק מושל
יראת אלהים:

ז. שמע ה' קול יהודה. פירוש לפי שיהודה
חטא במעשה חמר והתודה על חטאו
כאומרו (בראשית ל"ח כ"ו) לדקה ממני בקש משה
שיקבל ה' קולו בהודאתו, ואמר ענין זה לומר
אחריו ואל עמו תביאנו^ל, פירוש לפי מה שכתבנו
בפסוק (ויחי מ"ט ע"ו) מערף בני עליה כי
באמצעות מעשה חמר הוליא טרף אדם שאכל

אור בהיר

חש חס ושלום שימישו הענפים. (סד) הגם שהוא ענין בחירי. (סב) מה קולו של יהודה שצריך לשמוע לו. (ע) פי' נינין
הק' שהי' כשניה. אכל הצליעל, תביאנו בחורה אל עמו, כלומר אל מקומו על ידי מעשה יהודה, וזה יהיה אם יקבל ה' תשובתו

מסנאוהי ו
הווי לה:
ואוריא
דאשחבח
נסיתוהי
בחנתוהי

של יהודה ו
נחלת בני ש
צפני עצמו
כחוצ באגז
לויטל) אמנ
מדבר: אש
שאר המלוי
דבר אחר ה
בעלילה^ל,
שינוי נוסחאות
לכנימין פירו
פירשו וזאת
במקום ששמו
שלא בטחו צו
משא"כ שצט
במסה, שעמו
שנה אחר פט
תיבת תריביה
נמתקפת או

הצליעל^ל,
מעשו רב
עליון^ל כ
תכוב^ל ו
מעשה חמ
בית דוד
האומות וה
תכוב לשו
כאומרו (ב

והודלתו.
נשמת אדונינו
העזר. ע

תבואתה לראש יוסף ולקדקד נזיר
 אחיו: בבור שורו הדר לו וקרני
 ראם קרניו בהם עמים ינגח יתרו

קר'ישא דיוסף ולקדקדא פרישא
 דאחיו: י רבא דבנוהי זיוא דה
 ונבון דאתעבדא דה מקדם
 דתוקפא ורומא דיהה בגברתה
 עממא יקמל בחדא עד ספי

רש"י

לקט' בהיר

תבואתה. זרכה זו לראש יוסף: נזיר אחיו. (פרוש
 אחיו) שהופרש מאחיו^(ט) בזמירתו (ספר:י) (ז) בכור
 שורו. יש זכור שהוא לשון גדולה ומלכות, שנאמר
 (ה' פ"ט כ"ח) אף אני זכור אתה, וכן (שמות ד' כ"ט) בני
 זכורי ישראל: בכור. מלך הוולג' ממנו^(ט) והוא*
 יהושע: שורו. שכחו* קשה כשור לכבוש כמה
 מלכים: הדר לו. נתון לו^(ט) שנאמר (במד' כ"ז כ)
 ונתתה מהודך עליו: וקרני ראם קרניו. שור כחו
 קשה ואין קרניו נאות אבל ראם קרניו נאות^(ט) ואין
 כחו קשה, נתן ליהושע כחו של שור ויופי קרני ראם

שינוי נטחאות. הוא ומכין. כחו ומכין.

שימכים הקב"ה לזרך את יוסף, שרחוק וקשה להעמיס זאת
 בזמנו שחמר הרבה, אלא הפי' שישכון בתוך ארצו של יוסף
 רצון הקב"ה ותהיה ארצו מזרזת נחת רוחו של הקב"ה,
 וכמו שפרש והולך שכל רצון שנמקרא פירושו נחת רוח לא
 רק הסכמה (ועיין מזה ברש"י פ' וישלח ל"ג י' ותרגמי
 שמציה ראיות), וזו זרכה כללי הכוללת כל הזרכות, לזה גמר
 אומר הכתוב בלשון יחיד "תבואתה" ופירש"י זרכה זו פי'
 זרכה שאמרנו עמה והוא הרצון ונחת רוח: (סו) פי' תבוא
 לראש ולקדקוד אותו יוסף שהופרש והומר מאחיו, ועיין
 במפרשים למה מתאר אותו. זכה שהופרש מאחיו וזפרט
 שכבר אמר שמו יוסף, וכן להקב"ה שמתארו בשוכן קנה
 כריך ביאור, והאזהרה"ק כתב שזו מדה כנגד מדה לזרך אותו
 להיות ארצו משזבת יותר משאר שבטים ואפילו צעת שכונת
 קנה המרומנו לעת זרה היא ליעקב עמו אנכי זכרה וזה קימן
 שחטאו ואינה מגיע להם השפע חו"ש אעפ"כ ליוסף יגיע,
 שגם הוא נהג כן עם אחיו, שהגם שנתאכרו עליו ומכרוהו ופרשוהו
 למרים לא שילם להם כמעשיהם עמו אלא אדרבה זגם
 ופרנסם, והוא היה יוסף מתחלתו ועד סופו, וכעין זה כתבו גם
 שאר מפרשים: (סז) ר"ל בניו הוא"ו של "שורו" שייך על
 מיצת זכור, גם מקורם הוא ופירושו כה גדול יש למלכו של יוסף
 פי' למלך הצא מיוסף: (סח) זה פי' מיצת "לו", כלומר
 חוץ מכת שיש לו גם נחמי לו הוד והדר כשסמכתי ידי עליו: (סט)
 פי' גבוהות למעלה ומטילין פחד על רואיו אבל באמת
 אין זהם כה לנגח, משא"כ השור כל כחו בקרניו לנגוח זהם
 הגם שאינם גבוהות, ולזה המשילו לשור הגם שיגנס חיות
 ובהמות היומר חוקים וקשים משור משום שהשור נלחם בקרניו,
 והגמשל הוא, שיהושע לא נלחם בכה ידיו כלל, אלא כה אלק

אור החיים

הדר לו כאומרם שם (שם ז') ויאמר ה' אל גדעון רב
 העם אשר אתך מחתי את-מדין צידם פן יתפאר
 עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי, והוא הפאר הוא
 ההדר האומר כאן שלא עלו מישראל אלא אנשים
 מועטים וזכה תהיה החשועה הדר למושיע, והוא
 אומר הדר לוי^(ט), ואומר וקרני ראם קרניו הוא
 כנגד יהושע הצא מאפרים שהיה שמעו בכל
 הארץ^(ט) אשר גדלו ה' והרים מעלתו בקרני ראם,
 זהם עמים ינגח וגו'^(ט) כי כשמוע מלכי האמורי
 את אשר היה ה' עמו לא קמה עוד רוח זהם

שהזירוהו אחיו מן אחוהים, כמו שדרשו ז"ל
 (תנחומא וישב) בפסוק (בראשית ל"ז י"ז) נסעו
 מזה, ואף על פי כן ויכלכל יוסף וגו' (בראשית מ"ז
 י"ג):

יז. בכור שורו וגו'^(ט) כאן זרך ז' גדולים
 היוצאים מיוסף, ואמר כנגד מנשה
 הבכור^(ט) זכור, שורו הדר לו רמז לגדעון, וכינה לו
 את השור רמז למה שאמר מלאך ה' לגדעון
 (שופטים ו') קח את פר השור אשר לאציק וגו'
 ולקחת את הפר השני והעלית עולה וגו', ואומר

אור בהיר

רעה, שילם טובה, גם לו ישלם ה', הגם שיגיע לו רעה המרומנו בחיבת שוכני קנה. (פח) זל"ד פי' מאמר זה. (פט) זה פי'
 מיצת זכור, וכאלו אמר הבכור שורו הדר וגו'. (צ) לו להקב"ה. (צא) ופי' קרני שמעו. (צב) והאין ינגח

ארעא ואנון
 ואנון ארפי
 יח ולזבולין
 במפקד לאנו
 דבבד ויששנו

(ספר:י) אפסי
 שכולם מארץ
 שלא קנה לו
 לכולם* היא,
 גויס (שס)
 המנוגחים ע"ה
 מאפרים (ויב)
 שהרג גדעון
 בקרקר וגו'
 (יח) ולזבולין
 זבולון גד ודן
 ולהגזירם לפי
 שהולך יוסף
 אחיו לקח חמ
 ישים אותם לו
 זבולין בצאח
 עשו שחפות
 ויוולא לפרקמני
 של יששכר, וזו
 הקדים זבולון
 זבולון היתה
 הלגה בלחאך

שינוי נטחאות. שיהי
 דכתיב בגד כלני
 קן יה

מפניו^(ט), וזה
 שאמר הם כ
 רצבות אפריו
 הקדים לומר
 שזרכתו קטו

בשמעו. (צג)
 ומפרש כוונתו ש

אֶפְסֵי־אֶרֶץ וְהֵם רַבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם
 אֶלְפֵי מְנַשֶּׁה יַחַד רַבֵּיעִי יַחַד וְלִזְבוּלָן אָמַר
 שְׂמַח זְבוּלָן בְּצֵאתְךָ וְיִשְׁשַׁכֵּר

אֶרְעָא וְאִנּוּן רַבּוּתָא דְּבֵית אֶפְרַיִם
 וְאִנּוּן אֶלְפֵיָא דְּבֵית מְנַשֶּׁה:
 יַחַד וְלִזְבוּלָן אָמַר חֲרִי זְבוּלָן
 בְּמַפְקָךָ לְאַנְחָא קְרָבָא עַל בְּעַלְי
 דְּבָבְךָ וְיִשְׁשַׁכֵּךְ בְּמַחְכֵךְ לְמַעַבְד

רש"י

לקט בדור

שֵׁשׁ לוֹ וְקִרְוִי דְּהֵיִינוּ שְׁמֵנוּ נַחֲפָרְסָם וְהֵלֵךְ כָּל־הָעוֹלָם עַד
 שְׁנַמֵּם וְנַמְג לְבַם בְּקִרְצָם (אזה"ח): ע) שְׁפִי אֶפְסֵי אֶרֶץ
 עַד מִקּוֹם שְׁכֵלָה שֶׁם הָאֶרֶץ וְאִין עוֹד, מִלְשׁוֹן אֶפְסָא וְאִין, אִנִּי
 וְאֶפְסֵי, כְּלוּמַר כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוּ מִסּוּפֵי וְעַד סוּפֵי, וְזוֹ גּוֹמָא,
 וְהַכּוּוֹנָה עַל כָּל מַלְכִים וְעַמִּים שְׂבָחוּ לְהַלְתָם עִמּוֹ וְהֵם בְּמַסְפֵּר
 לִ"א כְּמוֹ שְׁמוֹנִיִּים בְּסִפְרֵי יְהוֹשֻׁעַ י"ג, וְעַל זֶה קָשָׁה הֲלֹא כּוֹלֵם
 הָיָה מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְלִמָּה קוֹרָא אֹתָם אֶפְסֵי אֶרֶץ, לֹא אִמָּה,
 שֶׁלְכַזּוֹרָה הֵיחָךְ אֶפְסֵי שְׁמֵינָה קִטְנָה כְּאֶרֶץ כְּנָעַן הָיָה
 שׁוֹלְטִים בָּהּ לִ"א מַלְכִים, וְכִי אֶפְסֵי שָׁכַל עִיר וְעִיר שְׁמֵנָה שֶׁם
 יֵהיֶה לוֹ מֶלֶךְ לְבָדוֹ, אֲלֵא וְדֹאִי כָּל מַלְכִים אֵלֹהִי הָיוּ לְהֵם שְׁלֵטוֹן
 וּמַלְכוּת בְּמִדְיָנוֹת אַחֲרוֹת וּבְכָל־הָיָה שׁוֹלְטִים כְּמַעַע עַל כָּל
 הָעוֹלָם כּוֹלוּ, אֲלֵא שָׁכַל אֶחָד מֵהֵם הָיָה לוֹ אַחֲוָה שְׁקִנָּה לוֹ
 בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, כִּן אִימָא בְּסִפְרֵי, וּמִצִּיא רֵאִיָּה מֵאֲדוּמֵי בּוֹק
 שְׁאִמֵר (שופ' א' ו') שְׁבַעִים מַלְכִים בְּהוֹנוֹת יִדְיָהִם וּרְגִלֵיהֶם
 מִקּוֹלְצִים הָיוּ מִלְקָטִים חַחַת שׁוֹלְחֵי: עא) מִלְשׁוֹן רֵאוֹן
 וְחַמְדָּה, שְׁחַמְדוּהוּ וְאוּו אֹתָהּ לְבָאוֹת גּוֹיִם: עב) רַבֵּינוּ
 לְשִׁיטָתוֹ שֶׁהַכּוּזַב לֹא דִיבֵר עַד עַתָּה רַק מֵאֲרָזוֹ שֶׁל יוֹסֵף
 וְאֲחִי"כ מְבַכּוֹרוֹ וּמְלִכוֹ שֶׁל יוֹסֵף, אִי"כ אִין לּוֹמֵר וְהֵם רַבְבוֹת
 שְׁקִאֵי עַל רַבְבוֹת אֲנָשֵׁי אֶפְרַיִם, אֲלֵא קִאֵי עַל אֹמְרֵי בְּהֵם
 עַמִּים יִגַּח אֹתָן עַמִּים הֵם הַרַבְבוֹת שִׁיגַח וְיִהְרֹג אֶפְרַיִם
 וְאֶלְפִים שִׁיִּהְרֹג גְּדֵעוֹן: עג) וְכַחֲזִיב שֶׁם וּמַחְמִיָּה עַמִּם
 כְּחַמְשַׁת עֶשֶׂר אֲלָף: עד) וְדוֹקָא חַמְשָׁה הֲלָלוּ לֹא יְהוּדָה
 שֶׁכָּפַל שְׁמוֹ לֹא מִשּׁוֹם חוֹלְשׁוֹת, וְעֵינִן מִזֶּה צִי' וַיִּגַּשׁ, וְמֵה
 דְּכַחֲזִיב בְּגַד לְבָיָא שְׁקֵן וְטָרְף זְרוֹעַ וְגו', אִין קוֹשִׁיא, שׁוֹ הַנּוֹמֶנֶת שְׁבַרְכוֹ בְּכַח וּגְבוּרָה (מ"ל), וְהֵם זְבוּלָן הָיָה חֲלַשׁ מִן הַסַּחֲסָם
 כִּן יֵהיֶה כָּל הַשְּׁבַע שֶׁהַעֲנִפִים דּוֹמֵן לְשׁוֹרֵשׁ, וְכֵה הוּא אֶחָד מִחַמְשָׁה דְּבָרִים שֶׁהָאֵב זֹכֵה לְבָנוּ (ב"ב):

(ספרי): אֶפְסֵי אֶרֶץ. שְׁלִשִׁים וְאֶחָד מַלְכִים^ט, אֶפְסֵי
 שְׁכּוֹלֵם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיוּ, אֲלֵא אִין לֵךְ כָּל מֶלֶךְ וְשְׁלֵטוֹן
 שָׁלַח קִנָּה לוֹ פְּלִטְרִין וְאֲחֲוָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲשׁוּבָה
 לְכוֹלֵם* הָיָה, שְׁנֵאִמֵר (רמ"ב ג' י"ט) נַחֲלַת לְבָיָא^י לְבָאוֹת
 גּוֹיִם (שס): וְהֵם רַבְבוֹת אֶפְרַיִם. אֹחֲסִים
 הַמְנוּגָחִים^{יב} הֵם הַרַבְבוֹת שֶׁהֵרַג יְהוֹשֻׁעַ שְׂבָח
 מֵאֶפְרַיִם (יוב"ט): וְהֵם אֶלְפֵי מְנַשֶּׁה. הֵם הָאֶלְפִים
 שֶׁהֵרַג גְּדֵעוֹן בְּמִדְיָן, שְׁנֵאִמֵר (שופ' ה' י') חֲצַח וְלִלְמוּנֵע
 בְּקִרְקֵר וְגו'^{יג} (וְכַמָּה אֶלְפִים נִמְנוּ שס) (יוב"ט):
 (יח) וְלִזְבוּלָן אָמַר. אֵלֹהֵי שְׁבַעִים שְׂבָרְךָ בְּאַחֲרוֹנָה
 זְבוּלָן גַּד וְדָן וּנְפִלְתִי וְאִשֵּׁר כָּפַל שְׁמוֹתֵיהֶם לְחַזְקָם*
 וְלַהַגְזִירִים לְפִי שֶׁהָיוּ חֲלָשִׁים שְׁכָל־הַשְּׁבַעִים, הֵם הֵם
 שֶׁהוֹלִיךְ יוֹסֵף לְפָנָי פִּרְעֹה, שְׁנֵאִמֵר (ברא' מ"ג ב') וּמִקְלָה
 אֲחִיו לָקַח חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים^{יד} לְפִי שֶׁנִּרְאִים חֲלָשִׁים וְלֹא
 יֵשִׁים אֹתָם לוֹ שְׂרִי מִלְחַמָּתוֹ (ספרי - צ"ק צ"ב): שְׂמַח
 זְבוּלָן בְּצֵאתְךָ וְיִשְׁשַׁכֵּר בְּאַהֲלִיךָ. זְבוּלָן וְיִשְׁשַׁכֵּר
 עָשׂו שׁוֹחֲפּוֹת (ברא' מ"ג י"א) זְבוּלָן לְחוּף יַמִּים יִשְׁכּוּן*
 וְיִוָּלַח לְפִרְקַמְעִיָּה בְּסִפְיוֹת וּמַשְׁחַכֵּר וְנוֹתָן לְחוּף פִּי
 שֶׁל יִשְׁשַׁכֵּר, וְהֵם יוֹשְׁבֵים וְעוֹסְקִים בְּחוֹרָה, לְפִיכֵךְ
 הַקָּדִים זְבוּלָן לִישְׁשַׁכֵּר שְׁחֹרְתוֹ שֶׁל יִשְׁשַׁכֵּר עַל יְדֵי
 זְבוּלָן הֵיחָה (תנח" ויחי י"ח): שְׂמַח זְבוּלָן בְּצֵאתְךָ.
 הֲלָלָה בְּצֵאתְךָ לְסַחֲרוֹה (ספרי - יוב"ט): וְיִשְׁשַׁכֵּר.

שינוי נוסחאות • שהיא חשובה שבכולם. • להחזיקם. • ישב לחוף ימים.

אור החיים

לְהוֹסִיף וְלַעֲלוֹת בְּצִרְכָּה, וְכַשֶּׁהַזְכוּרִים^ט הַקָּדִים
 אֶפְרַיִם כְּפִי גְדוּלַתָּה שְׁגוּלַת יְהוֹשֻׁעַ גְּדוּלָה מְגוּלַת
 גְּדֵעוֹן:
 יח. שְׂמַח זְבוּלָן וְגו'. הַגֵּם שְׁבַעִינֵי עוֹלָם
 הַזֶּה בְּכָל־לַיְלָה אִין לְשִׁמּוֹחַ בְּהֵם דְּכַחֲזִיב

מִפְנֵי^{יג}, וְחֹזֵר וְפִירֵשׁ מִשֶּׁה דְּבָרָיו כִּי צ' הַצִּרְכּוֹת
 שְׁאִמֵר הֵם כְּגַד צ' הַשְּׁבַעִים, וְהוּא אֹמְרֵי וְהֵם
 רַבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אֶלְפֵי מְנַשֶּׁה, וְהֵם שְׁבַרְכָּה
 הַקָּדִים לּוֹמֵר בְּכּוֹר שׁוֹרוֹ שֶׁהוּא כְּגַד מְנַשֶּׁה, לְפִי
 שְׁבַרְכָּהוּ קִטְנָה מְצִרְכָּה אֶפְרַיִם הַחֲחִיל בְּמוֹטֵעַ

אור בדור

בְּשִׁמְעוֹ. צג) הָרִי שְׁבַרְכָּנוּ לְבַד דְּהֵיִינוּ בְּשִׁמְעוֹ נִגַּח עַמִּים. צד) פִּי כְּשִׁאֵמֵר וְהֵם רַבְבוֹת אֶפְרַיִם אִינוּ מְצִרְכוּ, אֲלֵא מוֹכִירוֹ
 וּמִפְרָשׁ כּוּוֹנָמוּ שְׁלִמְעָלָה, וּמִן הָרֵאִי לְהוֹכִיר הַגְּדוֹל קוֹדֵם, מֵה שְׁאִין כִּן בְּצִרְכָּה הַפֶּךָ הַסֵּדֵר, כְּדִי לְהוֹסִיף וְלַעֲלוֹת. צד) מֵה זֶה

שְׁבַרְכָּנוּ לְבַד דְּהֵיִינוּ בְּשִׁמְעוֹ נִגַּח עַמִּים. צד) פִּי כְּשִׁאֵמֵר וְהֵם רַבְבוֹת אֶפְרַיִם אִינוּ מְצִרְכוּ, אֲלֵא מוֹכִירוֹ
 וּמִפְרָשׁ כּוּוֹנָמוּ שְׁלִמְעָלָה, וּמִן הָרֵאִי לְהוֹכִיר הַגְּדוֹל קוֹדֵם, מֵה שְׁאִין כִּן בְּצִרְכָּה הַפֶּךָ הַסֵּדֵר, כְּדִי לְהוֹסִיף וְלַעֲלוֹת. צד) מֵה זֶה

בְּמֹתוֹ לְאֶכְתֶּתָה עֵינָיו וְלֹא־נָס לְחָהּ:
 ח וַיִּבְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מֹשֶׁה
 בְּעֶרְבַת מוֹאָב שְׁלֹשִׁים יוֹם וַיִּתְמוּ
 א יָמָיו בְּכִי אֲבֵל מֹשֶׁה: ^א וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן

כַּד מֵית קָא כְּתַת עֵינוֹהוּ וְקָא
 שָׂנָא וַיּוֹ יִקְרָא דְאַפּוּהוּ: ח וּבְכוּ
 בְנֵי יִשְׂרָאֵל יַת מֹשֶׁה בְּמִישְׁרֵיָא
 דְּמוֹאָב תְּלָמִין יוֹמִין וְשָׁלְמִין יוֹמִין
 בְּכִיתָא אֲבֵלָא דְּמֹשֶׁה: ט וַיְהוֹשֻׁעַ

לקט בהיר

רש"י

בין השמשות צערב שצט (מבנה ה' ו'): (ז) לא בהתה
 עינור. אף משמת"ח (ספרה): ולא נס לחה. לחלוחית
 שבו"ש) לא שלט בו רקבון ולא נהפך תואר פניו (האוקי):
 (ח) בני ישראל. הזכרים, אבל צאהרן מתוך שהיה
 רודף שלום ונותן שלום בין איש לרעהו* וצין אשה
 לצעלה" (צו) נחמר (צו) (צמד כ' כ"ט) כל בית ישראל
 שינוי נוסחאות - להביר.

וא"מ הא גופא קשיא למה הכין שם היודע מראשית אחרית
 צ"ה את קצרו, או להפך למה נתן הקב"ה מקום לעובדי
 פעור לעשות ע"ז שלהם דוקא שם, ועל זה חירץ לכפר על
 מעשה פעור (מ"ל), וצחוס' שם צטוטה הציאו מדרש שכל
 שנה ושנה בעת שחטאו ישראל צננות מואב צאותו פרק בית
 פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון וכשהוא רואה
 קצרו של משה חוזר ושוקע שמה רבינו שקעו צקרקע עד
 חוטמו וכל שעה שעולה חוזר ושקע למקום שקעו משה רבינו עכ"ל:

היה בן ק"ך שנה הלך בה קיימנין, ודאי ששייך למטה צמותו לא כהתה עינו, כלומר לא חשש כח מראית עיניו לא מצעיא
 לעת זקנתו אלא אפילו אחר מותו (ג"א - ארה"ח): (ט) זה פי' המלות, דכתיב בה"א וקרינן לחו בוא"ו בחולס לחלוחית
 שבו צגופו של משה (לא נס) לא הלך ולא צרח (למה) לא שלו, ואח"כ מפרש, שלא די שלא נחפרדו ד' יסודות שבו ולא נרקב
 ונפסד גופו, אלא אפילו תואר פניו לא נהפך שלא אזיל סומקא ואחא חורא כדרך אבר מת שנתייבש ואין בו לחלוחית אודס,
 ולשון הספרי: כל הנוגע בצרו של משה למה פורחת אילך ואילך עכ"ל, פי' כאדם הדומק בצלצבעו צצר חי נחלצן מקום הדמק
 מפני שהלחה נדחק משם לכאן ולכאן: (ב) לא משום שעשה להם טובות צמה שעשה שלום ציניהם, שא"כ קשה קושיית
 המפרשים וכי משה לא עשה להם טובות הלא הוא שהוציאם מעבדות לחירות עולם והחייב נפשם מ' שנה והוריד להם תורת
 אלהים חיים וכו', אלא משום שע"י עשיית שלום היה מעורב מאד בין הצריות, וז"ל פדר"א שהיה אוהב שלום ורודף שלום
 ועובר צממה ישראל בכל יום ונותן שלום וכו' עכ"ל, והגאון הגדול הפסען ראצ"ע ז"ל כתב וצאהרן כל בית ישראל צעבור
 כבוד משה עכ"ל, ופשוט עליו המפרשים (עיין צאהרסה"ק) שגראה כוונתו שצבו אחת צפה ואחת צלב כעין חנופה חו"ש
 למשה, אבל צחוקני ממחיקו שכתב שצממת אהרן (ומן הסתם היה משה צוכה) מי הוא הרואה את משה צוכה ולא יצכה

אור החיים

עוד נחזון להסמיך צמתו למאמר לא כהתה עינו
 להעיר שאחר מיחה הוא אומר לא כהתה וגו' קמ"א:
 ח. וַיִּבְכוּ בני ישראל. וצאהרן אמר (צמדצר כ'
 כ"ט) כל בית ישראל, רצותינו ז"ל
 (אצות דר"ג פי"צ) נהנו טעם לפי שהיה אוהב
 שלום וגו', וראצ"ע כתב שצבו כל בית ישראל לכבוד
 משה שהיה חי, ואין להאמין לפירושו שאין להטיל
 מום צמעשה העוב ששאו ישראל קמ"ב) שעשאוהו
 צצביל משה שהיה חי ולמשה עצמו כשמת העליומו
 מהחם צהספידו. ואולי יש לתת טעם כי אהרן לא

אור בהיר

קיימנין. קמ"א) שאם לא כן יוכל להאמר שכל זה היה עד מותו, והצחוס הוא שהגם שהיה וקן לא הוצטפו ראות עיניו וכו', פ"ל
 קמ"ב) פירוש הכתוב מעיד שעשו דבר טוב וצכו ל' יום, ואם נפרש שעשו אותו לפנים, הלא שקר הוא, ומגונה הוא, ואדרבה

בר נון מלי רוח
 סמך משה ית
 וקבילו מנה בני
 כמא די פקיד יי
 קם נביא עוד ביש
 אתגלי דה יי אפינ

זכרים ונקבות (פדר)
 אל פנים. שהיה
 עת* שרואה כענין
 שינוי נוסחאות - בכל שעה ושעה
 מהציט הוד כבוד חפ

לא העירו על זה
 הארץ הטובה. עוד
 דצר חדש שצרתה
 משל למי שנאצרה
 לו יהיה שאינה דוג
 לא צבו כולן, והוא
 בן נון וגו' קמ"ב), מי
 מרגליות ולא מלאה
 אלעזר אחתיו לכבן
 חסרון כהונה גד
 שמעלמו קמ"ה)
 י. ולא קס נציל
 עתה, וא
 כמוהו, ואומר צי
 היחה צאמלעות י
 ישראל חופים לא

הוא מעשה רע.
 שלום ורודף שלום.
 שאמר לכל האותות וגו'
 כדי לקיים מצות אליו ח
 שם שעל הים לא נגמרה

מֵלֵא רוּחַ חֲכָמָה בֵּי־סֶמֶךְ מֹשֶׁה אֶת־
 יָדָיו עָלָיו וַיִּשְׁמְעוּ אֱלֹהֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
 וְלֹא־תֵקַם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כַּמֹּשֶׁה
 אֲשֶׁר יָדְעוּ יְהוָה פָּנִים אֶל־פָּנִים: יא לְכָל־

בר נון מלי רוח חכמתא ארי
 סמך משה ית ידוהי עלוהי
 וקבילו מנה בני ישראל ועברו
 כמה די פקיד יי ית משה: יא
 קם נביא עוד בישראל כמשה די
 אחגלי קה יי אפין באפין: יא קבל

ולא
 יבכו
 יריא
 יומי
 וישע

לקט בהיר

רש"י

זכרים ונקבות (פדר"א י"ז): (י) אשר ידעו ה' פנים
 אל פנים. שהיה לבו גם צ"א ומדבר אליו בכל
 עת* שרולה כענין שנאמר (שמות ל"ב ל) ועתה העלה
 שינוי נוסחאות * בכל שעה ושעה שירצה (רמב"ן)
 הוא עכ"ל: (כא) ודאי שאינו פשוט כפשוטו כי הלא לא
 מוכל לראות את פני החיב (שמות ל"ג כ'), הלא לשון מושאל
 הוא במשל ומליצה, לא כאדם פשוט הבא לראות פני המלך
 פעם אחת בחייו שפניו כנזפים בקרקע ונרתע ומחייב
 מהביט הוד כבוד תפארת מלכו, הלא כשר גדול שליח מיוחד הבא בכל יום ובכל עת הנורך להתייעץ בעניני המלכות

חתה
 וחסית
 ויקק:
 היה
 אשה
 רחאל

אור החיים

לא העירו על זה^{קמ"ג}, גם נטרדו בשמחת ביאת
 הארץ הטובה. עוד אפשר שצמיחת משה חקף ראו
 דבר חדש ששרתה שכינה על יהושע ולקחו נחמה,
 משל למי שנאבדה לו מרגליות מלא אחרת במקומה
 לו יהיה שאינה דומה אף על פי כן יתנחם זה, ולזה
 לא זכו כולן, והוא מה שסמך למאמר ויזכו ויהושע
 בן נון וגו'^{קמ"ד}, מה שאין כן צמיחת אהרן אבדו
 מרגליות ולא מלאו צמה יתנחמו, והגם שנחמנה
 אלעזר תחתיו לכהן גדול, אף על פי כן לא זוכים על
 חסרון כהונה גדולה הלא על חסרון תועליות
 שמעלמו^{קמ"ה} שלא היה להם תמורתו:
 י. ולא קם נביא עוד. פירוש ולא קם עוד
 עתה, ואומרו עוד פירוש ולא יקום עוד
 כמוהו, ואומרו בישראל^{קמ"ו} רמז שכל השגת נביאחו
 היתה באמצעות ישראל, ולא ולמד מהשנים שהיו
 ישראל נזופים לא נדבר עמו ה', ורז"ל דרשו (ספרי

כאן) אבל באומות העולם וכו', ואומרו לכל האמות
 וגו'^{קמ"ז} נמשך עם מה שלמעלה ידעו ה' פנים אל
 פנים לכל האמות פירוש לנורך האמות וגו',
 והכוונה שעל כל אות ומופת ששלחו ה' לעשות היה
 יודעו פנים בפנים^{קמ"ח}. עוד יתבאר על פי מה
 שכחצ הרמז"ס בהלכות דעות (יסודי התורה פ"ו
 ה"א) שהנביא שיקום בישראל אין לריך שיעשה
 מופתים גדולים כאותם שעשה משה^{ק"י} הלא כל
 שהוא מהמופתים שיעשה וכו'^{קמ"ט}, וחמלא שבצ'
 מקומות אמרה התורה חיוזק האמונה במשה, ה'
 על הים דכתיב (שמות י"ד ל"א) ויאמינו זה'
 ובמשה עבדו, ב' צמחן תורה דכתיב (שמות י"ט ט')
 וגם כך יאמינו לעולם^{קמ"ב}, ועיין מה שפירשתי
 בפסוק (שם כ' ע"ז) דבר אהה עמנו ונשמעה
 שפירשתי ונקבלה^{קמ"ג} שכבר הצדיקו נבואתו
 בהצדקה מורגשת וגלויה להם, ולזה בא דבר ה'

תמותו
 ובעיה
 נוסחית
 נרקב
 הודם,
 הדחק
 ושיית
 תורת
 שלום
 וצדק
 שו"ס
 יצנה

אור בהיר

הוא מעשה רע. קמ"ג) שלא יא ממנו דבר רע, כגון ביאת הכנעני. קמ"ד) והוא טעם על חסרון מיכת כל. קמ"ה) אהב
 שלום ורודף שלום. קמ"ו) מיכת עוד מיותר. קמ"ז) גם הוא מיותר שפשיעא הוא. קמ"ח) היכן גזירתו של מאמר זה
 מאמר לכל האמות וגו' ולכל הדי וגו' ולא אמר מה היה אז. קמ"ט) ולא רק לפעמים היחה לו מדריגה גדולה האמת. ק"ב)
 כדי לקיים מצות אליו תשמעון. קנ"א) ולא יבא להוסיף ולא לגרוע הלא לעבוד את ה' במצוות התורה עכ"ל. קנ"ב) ופירשתי
 שם שעל הים לא נגמרה האמונה בהם שידבר אלקיים עם האדם וחי ונמעמד הנצחר נשלמה בהם גם אמונה זאת. קנ"ג) הגם שלא

דבר
 מה
 בריו
 ד'
 יחס
 הכין
 צדו
 וגו'
 כות,
 וכו'
 ת"ל
 דרנה

הַאֲתָת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שְׁלַחוּ יְהוָה
 לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל־
 עַבְדָּיו וּלְכָל־אֶרְצוֹ: יב וּלְכָל הַיָּד
 הַחֲזָקָה וּלְכָל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר
 עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינַי בְּלִישְׂרָאֵל: חזק

אֲתָתָּ וּמּוֹפְתָתָּ דִּי שְׁלַחְתָּהּ יי
 לְמַעַבְדֵּי בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְפָרְעָה
 וּלְכָל עַבְדֵּיהּ וּלְכָל אֶרְעָה:
 יב וּלְכָל יְדָא תְּקַפְתָּא וּלְכָל
 חֲזָקָא רַבָּא דִּי עַבְדֵּי מֹשֶׁה לְעֵינַי
 בְּלִישְׂרָאֵל: חזק

לקט בהיר

רש"י

אל ה' עמדו ואשמעו מה ילוח ה' לכם (במד' טו ח):
 (יג) ולכל הירד החזקה. שקבל את החוכה
 בלוחות^(כ) בידיו (ספר'): ולכל המורא הגדול. נסים
 וגבורות שבמדבר הגדול^(כ) והנורא (ס): לעיני כל
 ישראל. כד' שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם^(כ),
 שנאמר (ע"י) ואשברם לעיניכם (ס), והסכימה דעת
 הקב"ה לדעתו, שנאמר (שמות ל"ד א) אשר שברת^(כ)
 יישר כחך שבברת (ב"ב י"ד):
 חסלת פרשת וזאת הברכה

והמדינה: (כב) פי' הלמו ידיו הקדושים אור מופלא
 רוחני שברוחני, ומי יכול להשיג חוקת יד גדול כזו, שהלא
 מכות הגדולות וקריעת ים סוף וכו' כבר אמר בפסוק
 הקודם, ובמרגום יונתן שהרבותא שקבל בידו שחי לוחות
 אבנים כבדים משקלם ארבעים סאה, ולפי"ז שיך על הלוחות
 השניות: (כג) פי' לא עשה להם מורא גדול אלא הושיאם
 והגילם מן מורא גדול, וראיתי מפרשים שאמרו כוונת רבינו
 ע"פ זה"ק תלוי קפ"ג שהמדבר השממה רשות ומקום
 ס"מ וכת דליה, אשר נכחו שלמשה. כפי אותו ודרכו עליו
 וגשמרו ממנו והוה המדבר הגדול והנורא, וכון הוא: (כד)

אין זה מוסב על האמור, שהרי קבלת הלוחות לא הייתה לעיניהם ונסים וגבורות שהגילם במדבר פשוט שהיתה לעיניהם, ולכל
 היומר היל"ל אשר עשה לכל ישראל, אלא לרמוז על מה שאמר ואשברם "לעיניהם" (במ"ח): (כד) פי' לא הלך להתייעץ
 ולשאל אלא סם לעיניהם נשאו לבו, ומה זה השבח והמעלה שעשה קן, שהסכימה דעת הקב"ה לדעתו: (כו) פירש"י בשנת
 פ"ו. אשר, אישור (מלשון אשרי מי שלא חטא) שאישורו ושיעורו על שביקתו, ובב"ב פירש"י קרא ימיה הוא וכו' ללמדך
 שהוא מן הדברים שעשה משה רבינו ע"ה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום עכ"ל, אשרינו שככה לנו, וזוהו יגן עלינו,
 והוא יצא ויגאלינו, במהרה צימינו אמן:

אור החיים

ואמר ולא קם נביא עוד בישראל וגו'^(כ), העטם כי
 משה נתן כל האוהות מה שאין נביא אחר עושה
 כזה ואין לריך לומר כולו, ועוד לכל הירד החזקה
 שהוא קריעת ים סוף שבו האמינו, ולכל המורא
 הגדול שהוא צמעמד הר סיני שבו גמרו להאמין לא
 יקום עוד נביא שיעשה כזה, וגמר אומר לעיני כל
 ישראל פירוש שהם צענמם ראו הדברים ולא לד
 האמונה כסדר שעושים צשאר הנביאים הבאים
 אחריו, אלא בעיניהם ראו כי משה נביא ה' אמת
 וחורתו תורה אלהים חיים אמת:

אור בהיר

נשמע מהקב"ה צענמו. (קגד) פי' הכתוב נה להשמיענו הלכה זו שכתב הרמב"ם ו'ל ואמר שאל תמתין כשנא חליך נביא שיעשה
 כמו משה רבינו ע"ה שהרי זאת אי אפשר שהרי לא קם וגו', ואמר הכתוב ה' טעמים מדוע לא קם, אי ידעו ה' פנים אל פנים, כי לכל
 האותות וגו', ג' יד החוקה שהוא קריעת ים סוף, ד' מורא הגדול שהוא מעמד הנבחר, ה' לעיני כל ישראל:

אקוד ואשתחווה בברך כריעה - ואשמח בהשלמת וזאת הברכה

ובזה נשלם משנה תורה - זכרה לי אלהי לטובה

ויזכיני לתורת אמת תמימה וטהורה

« ויהי אתרי נ
 לאמר: ב משון
 אלהארץ או
 רגלכם בו לכ
 הנדר הנדול
 נבולכם: ה לא
 עמך לא ארץ
 הארץ אשר
 בכל התורה:
 בכל אשר ה
 למען תשמר
 הלא צוית
 ויצו יהושע
 לאמר הבינו
 לבוא לרשת
 ולגדי ולחצי
 אתכם משה
 הזאת: י נש
 תירדן ואתם
 אשר ינית יהו
 נתן להם ושנ
 יהוה בעבר
 נעשה ואלכ
 אליה רק יהו
 את פיה ו

בעזרה ש"ת
Silber, Raphael

ספר

מרפא לנפש

על התורה

חידושים וביאורים, בדרך פרד"ס נאמרים
על סדר פרשיות התורה מסודרים

חלק שני

על ספר שמות וספר ויקרא

מאת כ"ק הגה"צ
מרן רבי רפאל זילבער זצ"ל
אב"ד פריימאן וקהל בני משה

יוצא לאור על ידי בני המחבר זצ"ל

תשנ"ז לפ"ק

עמו וכנ"ל, וקרא השני דמייחי מברש"א שהוא באיוב (ח' כ') הן ח"ל לא ימאס חס, פירושו לא ימאס חפלת אדם השלם שהוא האדיק, וקרא הראשון מפרש דזכו כשרצים מסייעים בחשוכים להאדיק.

והא דכתיב ויהי ידיו אמונה עד צה השמש, יש בו רמז חפלת משה על הרצים יחד עם סיוע הרצים עשה פעולה על חפלת האדיקים שכל דור ודור, שעם סיוע הרצים יועיל הפלחם, כי הוריד כח הזה על כל הדורות עד צה השמש, היינו עד ביאת מלך המשיח כדכתיב (תהלים ע"ג י"ז) לפני שמש ינון שמו, ועיין בכלי יקר.

והעיר צפרשחן צפסוק מה חלעק חלי, חרגום חונקלים קבליה ללוהין, וצחרגום יונחן למה חנת קאי ומללי קדמי הא ללוהין דעמי קדמת לידך, הרי מב' חחרגומין מפרש יולא כנ"ל, דכיון דהאיבור מקדימין להחפלה ולעשות חשוכה חפלת האדיק ודאי מקובלת, וע"כ מה לך להאריך בחפלה.

ועפ"י יחפרש צפסעות הקרא צפ' לו (ויקרא ז' י"ח) ואם האכל יאכל מצטר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אוחו לא יחשב לו פיגול יהי, והאריך ציטמח משה שם לפרשו דהמקריב היינו החוטא שהביא הקרבן ולא עשה חשבון שהפחות צריך להשתעבד להכבוד, וע"כ צה מחשבת פיגול צהכבן עיי"ש, ולהג"ל הוא פשוט אם לא עשה חשבון צנפשו לשוץ בחשוכה שלימה על אשר עוית רק סמך על הקרבן ועל הכהן המקריבו, שהכהן יעשה הכפרה צשצילו, אין הקרבן עולה לו ומציחין מחשבת פיגול צהכבן, כדי שיצטרך להביא קרבן אחר ולשוץ בחשוכה שלימה.

והיה כאשר ירים משה ידו. צר"ה (כ"ט ע"ה) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, חלל צזמן שישאל משעבדים את לצם כו' נולחים, וצריך להבין מהו ענין שעבוד הלצ, גם למה נאמר צקרא ירים ידו, ח"ך יצדיק זה לעצוד הלצ. ויראה לענ"ד דהנה גם צפ' חלל דקדוק המפרשים

לו, פרש"י לפי שלא הי' לצם נכנע על חליים ומחפרחים מיד, והרמז"ס חולק וס"ל דספר רפואות לאו היינו סמים עכטיים שמועילים לרפואות, דא"כ מה חטאם וכי הרעצ שהוא חולי גדול לא יאכל שהוא רפואת חוליו רק יסמוך על הנס, וע"כ מפרש שספר רפואות היינו נורות של טכצי שמים וכיוצא, והי' קרוב להטות לע"ז, והחח"ס צכ"מ השיב על הרמז"ס צמה שמדמה לאכילת הרעצ דהחם צעצע הצריחה הוא כך חלל חולי חינו מוכרח כלל ויכול לחיות כל ימיו צלי חולי, כמ"ש הרמז"ן פ' צחוקותי פסוק (כ"ו י"ח) ונתחי משכני צחוככס, ומפרש הא דסוף הוריות (י"ד ע"ג) ר' יוסף כל שנין דמלך רבה חפילו אומנא לא הוב קרי לציתי, דהכוונה דלא הוצרך לרופאים יען שהי' אדיק שלם עיי"ש, ונמצינו למדים דחולה שמזכיר עלמו חלל אדיק שתפלתו מסוגלת להתקבל יותר, מ"מ אם כל סמיכתו יהי' על חפלת האדיק ולא יעסוק בחשוכה על חטאיו שגרמו החולי לא יועיל לו חפלת האדיק שהרי לא יעלה היעצ ולא יוכל האדיק לכיון היעצ, ומקרא מלל דיצר הכחוצ צהושע (ו' ח') לכו ונשובה אל ה' כי הוא ערף וירפאנו וגו', והיינו דקאמר רבי חנינא צן דוסא ואם לאו ר"ל שתפלתו חונה שגורה מלצי חל פי לכיון היעצ יודע חני שהוא מעורף החולה, שדעתו מעורפת וחיו מצין דצר לאישורו שטיקר החולי צה ע"י חטאיו וצריך הוא לשוץ ע"ז, וע"י חטאיו שלא שצ מהם החפלה שלי מעורפת וחיו עולה היעצ.

ואמרת רמז צצברי חז"ל ציצמות (ק"ה ע"ג) המתפלל צריך שיתן "עיניו" למטה, היינו צריך שיפנה כאן למטה אל החכם צצעיר שנקרא עיני העדה כמו גצי סנהדרין, ולצו למעלה, דחיהו גופי' צריך לעסוק בחשוכה.

והפ"י זה יש לפרש הא דכתיב (איוב ל"ז ה') הן ח"ל צציר ולא ימאס, ודרשינן מזה צצרכות (ח' ע"ה) שאין הקצ"ה מואם בחפלתן של רצים, וקשה לכאורה לפי"ז הי"ו של ולא ימאס, ולהג"ל י"ל הרמז הן ח"ל צציר היינו שמחשיב את הרצים, ולא ימאס חפלת האדיק שמתפלל על הרצים כשהרצים מסייעים

מעלה, היינו מסתכלין צה להשיג מעלת חכמה זו, וזהו הענין של ימים משה ידו, היינו צחינה עירחה חושבט"פ שרמוזה צמלח ידו כנ"ל, אז מנלחין.

והיינו נמי דכתיב גבי יוסף (דברים ל"ג י"ז) צבור שורו הדר לו, ר"ל חשיבות לימוד חושבט"פ, והוא דצ"ק (ע"צ ע"ה) איחא לא חכליה צשרא דחורא, פרש"י לא דקדקתי עטמו של דבר, ועל כן לימוד צעיון נקרא שור וצבור הוא לשון חשיבות כידוע, וקרני ראם קרניו, שיודע לפלפל וזה נקרא קרן שמנגח לחצירו לנחו צהלכה, ומכיים קרא צהם עמים ינגח, שצכה זה ינגח את העמים.

ויחלוש יושע את עמלק ואת עמו לפי חרב. ז"צ מאי קמ"ל צה שהחלישם לפי חרב. ונראה לפרש לפמ"ש היערות דצש (צחלק צ' דרוש י"א ד"ה נעים) דהא דהוצרך משה רבינו לשלוח את יושע ולא עשה צעמו משום דעמלק מזרעו של עשו שחצרך ועל חרבך חחי' (צרחשית כ"ז י"ד), וע"כ מזלו מאדים שמסוגל לשפיכה דמים, וציעול כמו הוא רק ע"י שפיכה דם מלוח של מילה, וכיון דמשה רבינו נולד מהול כצבועה (י"צ ע"ה) ל"ה לו אותו כח ועל כן לא לחם משה עם עמלק צעמו רק אמר ליהושע צחר לך אנשים, ומפרש צה הא דחכלים (ס' א') דמכתם לדוד ללמד צהאוחו את ארם נהרים ואת ארם נוצה ויש צ יואצ ויך את אדום, למה יש צ יואצ להכות את אדום ולא הכס צעמו, דרש"י שם הביא הדרש מכתם שהי' מכתו חס שולד מהול, וע"כ הוצרך יואצ שהי' לו זכות מילה להכות את אדום ע"כ. וי"ל דהיינו דרמזה החוכ"ק ויחלוש יושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, לומר דצכה חרב של מלוח החלישם יושע, כדכתיב (יהושע ה' צ') עשה לך חרבות נורים וש צ מול וגו', וי"ל פ צה הכחוצ צפרשת ויחי (צרחשית מ"ח כ"ב) אשר לקחתי מיד האמורי צחרצי וצקשתי, ופרש"י מיד עשו שעשה מעשה אמורי, וצחרצי וצקשתי היינו חרב שעל הקשת, דאצבר המילה נקרא קשת כדכתיב גבי יוסף (שם מ"ע כ"ד) והש צ צחינתן קשתו, והיינו צצכות המילה שהוא חרב על גבי

צלישנא דקרה (כ"א י') ונתנו ה' חלקיך "צידוק", דלכאורה מיותר.

והנראה צה צס"ד דהנה צבר הצחתי כמ"פ [צח"א, קפ"ג. רע"ג. ע"כ. ועוד] דצרי היעצ"ן צסידורו צקרוצן לפורים (צצרכת הודאה) על תחת "פלפול" יגיע לקח עוב, ודצרי הישמח משה על הא דמגילה (ג' ע"ה) עתה צחתי מיד וילן כו' שלן צעומקה של הלכה, דהיגיעה והערחה צמלחמחה של חורה היינו פלפולי אורייתא של חורה שצב"פ מסוגלים להלליה ולנח צמלחמה הגשמית, וזה לא צציר רחמי צנועם מגדים פ' ויחי (ד"ה יהודה אחה) צהקדם אומרים ז"ל מכות (י' ע"צ) על המקרא (הכלים קכ"צ צ') עומדות היו רגליו, מי גרם לרגליו שיעמדו צמלחמה שערי ירושלים, שהיו עוסקים כו', וכחצ הפר"ד צשם מהר"ט היינו שערים המצויינים צהלכה צצירושלים שממש חלא חורה ע"כ, וצחמת כן הוא צש"ס מכות (שם). והנה צצוטה (ז' ע"צ) ומכות (י' ע"ה) אמרינן גבי עגמות יהודה לא הוה קא ידע משקל ומערה צשמעתתא צהדי רצנן, אמר משה "ידיו" רצ לו, הרי דהך ענין לפלפל ולמערה צשמעתתא נקרא צלשון ידיו, וכמו שאמרו גם צפסחים (נ' ע"ה) אשרי מי שצא לכאן וחלמודו "צידוק", והיינו משום דע"י הערחה והפלפול נקנית לו החורה וזוכרו היעצ והו"ל שלו, כצב"ז (י"ט ע"ה) דמתחלה הוא חורה ה' ואח"כ נעשית חורתו לאחר שיגע צה ונעשית לו קנין עגמי וצידו ורשותו היא, וא"ש הך דונתנו ה' חלקיך "צידוק", היינו ע"י פלפולי וערחות מלחמת החורה חלח המלחמה.

ובתנחומא (פ' נח אות ג') איחא דלימוד חושבט"פ, למערה צשמעתתא ולפלפל צה, קשה מאוד, ואין זוכה צה אלא מי שאוכצ ה' צכל לצו נפשו ומאודו עי"ש, וא"כ צריך לשעצד לזה כל לצו, דרק עי"ז יצא לידי מדח זו לאחוז ציערת דצה הלזו של חושבט"פ ולפלפל ולסלסל צה, וזהו כוונת הש"ס צזמן שישראל משעצדין את לצם, היינו משעצדין עגמן ללימוד חושבט"פ, ומסתכלין כלפי

צחיוצ
מאחס
צפרש
צצו
סיוע
דור
צכח
ציאת
שמש
צרגום
למה
צדידך,
צצבור
ודאי
צח"ז
צגמיו
צצ לו
צקריצ
צפחות
ציגול
צחצון
צסמך
צכפרה
ציגול
צשוצה
צוכי
צצרות
צס כו'
צלמה
צלכצ.
צפרשים

בעוהש"ת

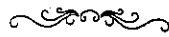
ספר

יד שלום

על התורה

חלק ראשון

בראשית - שמות

חידושים וביאורים, על פרשיות השבוע נאמרים
אשר חנני ה' בחמלת ה' עלי בזכות אבותי נבג"מ זל"ה

ישכר דוב פריעדמאן

שנת תשס"ד לפ"ק

וזו שאמר רבי יהושע בן לוי עמיד הקב"ה להנחיל לכל זדיק וזדיק, היינו כשהם ביחד ובאגודה אחת, וזה וא"ו המוסיקף שהוא ממאחד עם זדיק אחר, אז עמיד להנחיל ש"י עולמות, שנאמר להנחיל אוהבי יש בעוה"ב, ואוצרותיהם אמלא בעוה"י, דעל ידי שחברו מעיד עליו שהוא זדיק גמור הרי יכול לומר אי אפשר בחקנה זו, ולכן אין לו יסורים בעוה"ז, ועל זה דרש רבי שמעון בן הלפתח לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אל השלום, דעל ידי שהזדיקים הם בשלום ובאחדות, הרי יכול להזיל את חבריו מן היסורים, ועל זה מתחיל התנא מאימתי קורין את שמע, זה מרמו ואהבת את ה', ועל ידי זה בא אהבת חברים כנ"ל בישיבת משה דלא יתכן אגודה אחת רק על ידי אהבת ה'.

ובזה מאוד יוצן בזה דברי הכתוב, כל המחלה אשר שמתי במצרים, היינו יסורים על עונש עבירה, דהרי על המצריים צודאי לא היה יסורים של אהבה רק עונש על עבירות, זה לא אשים עליך כלל, כי אני ה' רופאיך, היינו אפילו אם יהיה יסורים של אהבה ג"כ ירפא ה', וקיים "אני ה'" רופאיך, דזהו העצה להנצל מיסורים של אהבה, על ידי שמתחברים יחד, ולא יתכן לאגודה אחת רק על ידי אהבת ה' כמ"ש היש"מ ואהבת לרעך כמוך על ידי אני ה', וזה שאמר אני ה', שעל ידי אהבת ה' רופאיך זה יהיה הרפואה על היסורים של אהבה.

→ **וזהו** כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, וידוע מה שהקשו חז"ל (יומא כט.) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאציהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו

בנדקמי הביאני וגו'. ואם כן לפי זה אם יאמר האדם אי אפשר וכו' הרי זה עובר על לאו הנ"ל דהא מחשיב עצמו לזדיק גמור, וא"כ ממילא דלא הוי זדיק ואין מועיל אי אפשר שלו, אבל אחר שמתקשר עמו והוי כאחד עמו יכול לומר אי אפשר בעדו, דהרי הזדיק השני יודע שהוא באמת זדיק גמור והיסורין הם של אהבה, רק הזדיק בעצמו אינו יכול להעיד על עצמו שהוא זדיק גמור, והיינו יהיב ליה ידיה שהתקשר עמו, עכמו"ד. היוצא לנו מזה שאם הזדיקים הם באחדות ובאגודה אחת אז חוץ ממה שמגיע להם שכרם בעוה"ב עוד יש להם שכר טוב בעוה"ז, כי אין מגיע להם יסורים שהרי יכול לומר אי אפשר.

ובדרך הזה יש לשלב סיום המשניות לתחילתה, אמר רבי יהושע בן לוי עמיד הקב"ה להנחיל לכל זדיק וזדיק ש"י עולמות, שנאמר (משלי ה טא) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא, ואמר רבי שמעון בן הלפתח, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט יא) ה' עוז לעמו יתן ה' יצרך את עמו בשלום, והתחלת המשנה, מאימתי קורין את שמע בערבית, גם כ"צ סמיכות של שני מימרות אלו, גם כ"צ כפל הלשון לכל זדיק וזדיק, הלא במה שאמר לכל זדיק הרי הכל בכלל.

ויובן בשנקדים עוד מה שכח שם הישמה משה, למרן קושית העקרים דואהבת לרעך היא אהבה המתחלקת, ותי' דהיא באה מאהבת השי"ת, וצוה פי' הכתוב (ויקרא יט יח) ואהבת לרעך כמוך ומסיים אני ה', דר"ל דאמר ואהבת לרעך כמוך ושמה תאמר הלא היא אהבה המתחלקת כקושית העקרים לזה אמר אני ה' ר"ל הידוע דהוא חד ומאהבתו נמשך אהבת ישראל, ולא יתכן אגודה אחת רק על ידי עבדות להשי"ת, ע"כ.

לנפשיה, אין באורה עדיין של ר' יוחנן ז"ל.

פטים) דהנה אין של עונש ויסורין של ה) הכונה, זייסר אומו עולם הבא. יד אי אפשר אין לו, כיון משא"כ אם אפשר, וכן לא הן ולא ואלו כן ואלו הרבה, זה, אבל יכול לומר גם לטובה וביעין את רים עליך ר' יוחנן ואלו כן עונש על שכן, אך י"ס, דהוא יסורין של ה"ס הייתי של אהבה זיכורין ז"ל.

ה' על פי ה' להיות ה' תאמר

נופלים. וציאר בתוספות יום טוב, שהיתה הרמת ידיו של משה רבנו הוראה לבני ישראל שיסתכלו כלפי מעלה וישעבדו לבס לשמים, ולכן היה עומד על הגבעה כדי שיוכלו לראותו כל ישראל, וכאשר ראו כי הרים ידו גם המה הסתכלו וכוונו לבס לשמים. ולכאורה עדיין צריך ציור דאם כן לא היה הדבר שייך למשה רבינו דוקא עד שהיה צריך לישב שם עד צוא השמש וידי משה כבדים, שהרי היה יכול להעמיד את חלמידו יהושע במקומו לרמו לישראל שישעבדו את לבס לאציהם שבשמים.

← (ג) ויהי ידיו אמונה עד צוא השמש, ודקדק בכלי יקר דיותר היל"ל ויהי ידיו אמונה עד הערב.

ונקדיים לבאר מאמר הכתוב (דברים לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה וגו', ללכאורה לפי משמעות הכתוב כפשוטו שלא היה עוד בישראל נביא גדול כמשה, יותר היה לו לומר ולא קם עוד נביא כמשה בישראל.

← ויבואר על פי מה שכתב מרן החת"ס בדרשותיו (ד"ש לו' אדר עמוד קנד) לפרש הגמרא (סוטה יג.) כשנולד מרע"ה נתמלא כל הבית כלו אורה והבין עמרם שנתקיימה נביאת מרים שנולד מושיען של ישראל, ויל"ד בלשון נתמלא כל הבית כלו אורה ולא אמר בקיטור נפל נהורא בביתא, כמו שאמרנו בצרכות (דף ה:) גליא לדעתא ונפל נהורא. והכוונה כי כל הנביאים וחכמי ישראל היו לאור עולם להאיר לעם ה', אך לא יכלו לעשותם נביאים בעצמם ולתמלאות צינוריהם אור ה' כאשר פעל ועשה מרע"ה שראתה שפחה צים מה שלא ראה יחזקאל בן צווי, ולבסוף האציל מרוחו על ע' זקנים ומנבואתו ניבאו כלם כמ"ש שם הרמב"ן בפסוק ויאכל מן הרוח, עיי"ש. וזה כוונת

הכתוב ולכל המורא הגדול זה גילוי שכינה אשר עשה משה לעיני כל ישראל דייקא שכולם זכו לגילוי שכינה על ידו, וזה ההפרש בין אור לבנה וכל אורות שבעולם, ובין אור החמה כי הלבנה וגם כל המאירים אינם אלא מאירים את החשכה והמקום בעצמו נשאר חשוך אלא שאור הלבנה וכיוצא מאיר שם, משא"כ אור החמה צוקע בכל צינורי היסודות והמה בעצמם מאירים, ועל כן אמרו חז"ל (פסחים י:) דאפילו בבית חשך ואפל אין צודקין חמך ציום לאור הנר דלא כמו דמנהיר בלילה מנהיר ציום. וזה שדרשו חז"ל (בבא בתרא עה.) שאמרנו הזקנים שבדור פני משה כפני חמה שהיה מאציל לאחרים מנבואתו דוגמת החמה, ופני יהושע כאור הלבנה שהאיר חשכתם אבל לא עצמותם, ולזה לא אמר בלידת משה נפיל נהורא להאיר חשיכה, אלא נתמלא כל הבית כלו אורה, שהאיר לעצמותם וצוה הבין שהוא מושיען של ישראל, עכמו"ד.

וזוה שאמר הכתוב ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, היינו נביא כזה שהוא עוד בישראל שהאציל מנבואתו לישראל, משא"כ שאר הנביאים אף שהאירו לעם ה', אך לא יכלו לעשותם נביאים בעצמם ולתמלאות צינוריהם אור ה' כאשר פעל משה רבינו, ולזה המשך הכתוב ואמר לכל המורא הגדול זו גילוי שכינה לעיני כל ישראל כמו שפי' החת"ס שמשנה רבינו האציל מנבואתו לעיני כל ישראל שיהיו כל עם ה' נביאים.

↓ וזה שאמר והיה כאשר ירים משה את ידיו וגבר ישראל, וכמו שפירשו חז"ל שכל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבס לאציהם שבשמים היו מתגברים, ולדרכנו הכוונה שהיה משה רבינו משפיע בגודל קדושתו אף לישראל, ולכן היו מתגברים, וזה

שאמר ויהי ידיו על כוחו של שהיה מאירה משא"כ שאר

וישמע יתרו עשה הוציא ה' את תכלית ציאתו על עצמו עול ויש לדקדק נ עצמו הלא מו קודם שיצאו י והכיר שה' הו כן מדוע נשכ

ויבואר על דהו בשם רבו הנ זי"ע, לפרש למקראי קודז; אדם ליכנס ו גדול שפלות הקדושה, ואז שהיה ישראל צמ"ט שערי כל זאת השיג משם ונתקרבו כל אדם להם בשפל המצב, אס ירצה ה

שאינה מאירה חלף את החשכה והמקום בעצמו נשאר חשוך, ולזה אמר ביהושע רק ויחלוש יהושע כי לא היה כוחו כמשה רבינו להשיע לישראל שיהיו בעצמם מאירים.

שומר ויהי ידיו אמונה עד צוא השמש, לרמו על כוחו של משה רבינו שהוא בצחינת שמש שהיא מאירה לאחרים שיהיו בעצמם מאירים, משא"כ שאר הנביאים היו רק בצחי' הלצנה

יתרו

הקדושה, זכר ליציאת מצרים כריך שיזכור את יציאת מצרים, וזוה יתחזק לכו שגם עכשיו יקרב אוחו הקב"ה כמו מאז. עכמוד"ק.

ובעתה יש לומר כי יתרו ידע בנפשו גודל שפלתו וכמו שפרש"י עה"כ עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים, מלמד שהיה מכיר בכל עבודת כוכבים שבעולם שלא הניח עבודת כוכבים שלא עבדה. ולכן חשב שהקב"ה לא יקבל את תשובתו מכיון שחטא כל כך, אבל כששמע מה שעשה הקב"ה כי הוציא את ישראל ממצרים ממקום טומאה וזוהמה והיו בני ישראל משוקעים שם צמ"ט שערי טומאה, וכל זאת נתקדשו אל ה' וזה שהוסיף רש"י מה שמועה שמע וצא קריעת ים סוף שמע, כי משם ראה שאף שהיו בשפל המצב בדיוטא התחמונה עכ"ז נתעלו אח"ז במעלה כל כך עד שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בנבואה, ועל כן החליט להתגייר.

★

וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, פרש"י ו"ל מה שמועה שמע וצא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ונלאו המפרשים להבין דברי רש"י ו"ל

וישמע יתרו כהן מדין חותן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים. והנה ידוע כי תכלית ביאתו של יתרו למדבר היה כדי לקבל על עצמו עול התורה והמצוות ולגייר את עצמו, ויש לדקדק מדוע המתין עד עתה לגייר את עצמו הלא מצוה צח"ל (שמו"ר פ"א ס"ג) דעוד קודם שיצאו ישראל ממצרים כבר מאס באילילים והכיר שה' הוא האלהים ואין עוד מלבדו. ואם כן מדוע נשמהה עד עתה להתגייר.

ויבואר על פי מה דמתאמרא משמיה דהרה"ק מרן בעל דברי חיים ז"ע בשם רבו הרה"ק בעל זרע קודש מראפשיץ ז"ע, לפרש מאמרינו בקידוש של שבת, תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים, דאם רוצה אדם ליכנס לשערי הקדושה יפול לבו בראותו גודל שפלות עצמו איך יוכל להתקרב אל הקדושה, ואז יזכיר לעצמו את יציאת מצרים שהיה ישראל באותו זמן בשפל המצב משוקעים צמ"ט שערי טומאה כידוע דברי הארז"ל, ועם כל זאת השיגו אור גדול וגורא בשעת יציאתם משם ונתקדשו פתאום אל הקדושה, כמו"כ יכול כל אדם להתקרב להקב"ה אע"פ שהוא עומד בשפל המצב, וזה שאמר תחלה למקראי קודש, אם יראה האדם להתחיל להתקרב אל דרך

שפינה
שכולם
אין אור
מה פו
נאירים
ד חלף
כ אור
בעצמם
האפילו
לאור
ז. וזה
זקנים
מאציל
יהושע
מותם,
להאיר
ההאיר
שראל,
שראל
שראל
שאר
יכלו
אור
כחוב
לעיני
רבינו
עם
ידיו
ומן
בדין
רים,
גודל
וזה

היה לרעה של בני
 זה שבזו ה' שכותם
 מוקפים יותר מכבוד
 היה לאי להחזיק
 מתעלה יותר בכרכים
 למוכר שון שטעמו
 עיכ אמר הירושלמי
 ולא טעמו כה טעמו
 להס כי היתה הריבה
 יב וליש.

היה ומתעה וייט ואחיל
 תהם ומתעה לחור וייט
 תחלה כתיב רק משלוח
 ולא קבלו ייט המירו
 לפי עפי מיש במקום
 ות מקימו וקבלו קימו
 שקבלו למטה ואמרת
 לכן החוספת מתקבלת
 מה למעלה קביעה יוס
 על התורה אי לאו
 יאל כל התורה, וטוב
 שני הדרכות מבוררים
 יס להסוף ייט ושיניה
 תת חובה אשר לזה כי
 יס חין כל יושבי על
 יערכין לייב, אמט
 יסן לעלות לאי יעלו
 יסאריה חיל ויקבלו
 יס מוספים ייט פורים
 יסר אשר יטבו בכבוד
 יסודים רוח אחרת כי
 יסעס רבוב ולא כהן
 יסז חין שלא קיבלו
 יסח להסוף ייט עיכ
 יסח כי כשמת ויובל
 יסח מתנת עניים
 יסח עמך עיכ לזכר זאת
 יסח טיטה אס תסיר ממנו
 יסח משהת ייט עיכו.
 יסח וסילו כתיב.

יום גי פי תצוה
 פיב.

למאור להטות נר
 בית למאור ולא כחית
 יס וסדך למאור אכל
 למנחות. הרמו כזה
 יקס ואור חוררתו וכל
 יסו ועיכ כי חיו סוף
 יסחין, וכ חוס כשם
 יסח למטיך התפלל
 יסח אמר כאן שיהי
 יסח נר תורה תמיד
 יסח לא יעלה נר
 יסח תקשי לשיק.

אי

אי יל דחמיל [קוסט: כיה] תורה אפי בעידתא דלא
 עסיק בה מנינא ומלי דמשהל לאור משאכי מזה
 נמשל לנר. ויל כתיב אשר תורהם כתיב מחודד ומשונין
 בפיסה, וכל מזה שפושס הס עושים תתקנה עפי הלהכה
 המשוננת ומחודדת כפיסה אז כשנת עשיית המזה גופה
 חוד על למודו אס מיה תפילין חודר נמשחנתו הלכת תפילין
 וכדומה. נמלא מזה גופה תורה ופוגה אפי בשעה דלא
 עסיק ועשה מנר מזה, אור תורה, והיינו כתיב למאור
 באופן להעלות נר מזה תמיד אפי בעידתא דלא עסיק בה.

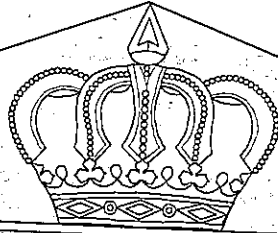
דרינו דכתיב ליהודים היתה תורה ושמהם והחיל [מנילה
 עיז] אורה זו תורה ושמהם זה ייט ושפון זה
 מילה ויקר אלו תפילין, ונבאר אייט מיט פרט אלה ועיכ
 רומן לן אחר שקיבלו התורה עשה מלהכה ולא כלאוס
 למוד כך בלשון שפשיית המלות גופים הים אורה ולא רק
 נר וכיל — ונה שפרט אלו ייל דהנה שנת וייט לאו
 זמן תפילין ופליני הסוקים כשנינו והואה מילל הכוכבים
 הסיה לאו זמן תפילין כיון דליכא ערות מילה ועדות
 סמועס כבליט נולס וישיבת סוכה הו אילכ כי עדים אי
 מוספים תפילין עידי קלנא וכיון בעדות היום הקדוש.
 ויל דהיינו אי אמריי טעם תפילין כהוהס של ענד סלחנתו
 ענדי חלקי אכינו יחיה, אכל ייל תפילין הוא מתק אהנת
 אהובי שמוסריס לורוהיבס ופרטין חוסמיבס זה לזה
 מהמת אהבה עידי [שיה חן] שימתי כחותם על לך כחותם על
 צורף וסוקייה מניח תפילין כלהכהו את ישראל וישראל מניחי
 תפילין כלהכהם את השייה, והמנס כשכח יו יט עלמו טיס
 זיווג אחתי בין הקביה לנגהס ישראל וסוקן אללס ממש
 ומשולס לא זה סכינה מירכאל כשנתו וייט עיכ חין
 מקוס לחוהס אהבה, אכל כתיבי דמותר בעשיית מלהכה
 וחין הזיווג אחתי כיכ שפדי דמי להניח תפילין — ויט
 להכריע טרם מעשה מדדי שדי חתורה כלאוס ובעטנת
 מודעא לה היי מקוס להניח תפילין לזכירת אהבה דהרי
 בלוגס ועל כהס שמרו התורה ועיכ היי תפילין רק
 כחותם של ענד ועיכ חין להניח כתיבי דלא לנייענד קלנא
 בעדות מילה ועדות היום, ומשליכ אהיכ שקיבלו התורה
 דימי אהשוט מלהכה או לא היי התפילין למוהס של בעדות
 אלא יקיר ותפלת חותם אהבה, עיכ אז גיסי הלייט של
 פסה שדי עיר שוטן להלו ובמהס וליודים אורה של
 תורה שקלוהו מלהכה עיכ אהיט שיו להס שמהת ייט
 כתיבי של פסק, ושפון זה מילה וי' להס כי חוחות כיינו
 לנין חלקינו ולא היו לרייסי לאות של תפילין לחותם ענדות
 מ"מ ויקר היי להס יקיר ולפאר, חותם התפילין לאהבה
 ולא לענדות.

ויי במה דאמר היתה אורה לשון נקבה דהיתה מוסכ
 אלעיל והעיר שוטן אלה ושמהם ויהי היתה לאורה,
 לעומה מה שגיל להיות כביסוף שששע רב ובגדי מלכות
 גורמים חך הפילה בענדות הי על דרך [ואר] וירא פרעה
 כי היתה הרוחה והכנד את לבו אכל לנוטי מלכות של
 מדרכי ואלה ושמהם דשוטן היא היתה אורה לקבלת תורה
 מאהבה כי כרבות לרייקי יסמה עם — וכמדרכ מחון
 לפרובת הפדות יערוד והלא הי רהוי ששהי מורה לפיסי
 אלא אמר הקביס להאיר להס לישראל עיכ בלקוט, והכוונה
 עפי מיש מפרסיס עידי פשוט מנורה ווכח השולחן כדרכ
 מלך כיו ערוך השולחן לפה הפיית [ישעיה כיה הי] שהמנורה
 להאיר על שולחן שאוכלים עליו עיי כחוי על התורה
 [שמות כיה לין], ונראה הרמו כזה כי השולחן מורה על

שולחן מלכי וכתיב מלכות כירשי פי חרומה ומסס לא
 שפע רב לכל פרנסת ישראל, ואמנס השפע והמלכות רזיל
 לנרס חך בשל בעדות חלקי, עיכ השעמד מנורה ולייה
 ופרחה הרומ על חכמי ישראל המאירי חת חשבת השולחן
 ומנהיגי השריס והמלכיס כשישמעו לקול הזקנים או
 הולכי כחור הי ולא יתהלכו בחשכה לכן המנורה כחון
 דוקא להאיר לישראל דייקא.

אחז"ל נמש' כי [עיה] כשמת מרטיס זקריס שצדור
 חמור פי משה כפני חמה פי יהושע כפני
 לנכה חוי לאותה עושה חוי לאותה כלימה, והעיני כמיס
 חיל [קוסט: י"ג]. כשנוד מרטיס נחמלא כל הכית כלו
 חורס והכין עמריס שמתקיימה כבוחת מריס שגיל משיטין
 של ישראל, ויליד בלשון נחמלא כל הכית כלו חורס ולא
 אמר בקיאר ופל כחורס כתיבא כמו [כרכות הי:] גלי
 לדעא ופל כחורס. הנה כתיב ולא קס כתיב עוד ונו
 ולכל המורה הגדול זה גילוי סכינה אשר עשה משה לעיני
 כל ישראל עפירשי סוף התורה, והכוונה כי כל הכנייסיס
 יכלו לשמחם ככתיב בעלמס ולמלות ליוריהס אור הי לא
 כאשר פעל ועשה מרטיס כרההה שפהה כים מה שלא ראה
 יחוקאל בן חזי וקרנבו לפני הר סיני פייס כפיס דבר
 הי עמסי, ונראה כבוד הי כלה מובלת נראש הכר לעיני
 בני ישראל, [משפטיס] וירא כל העס וירוו, [שמיי] כס
 ולכסוף החיל מרדוה על עי זקריס ומונחלחו לינלו כלס
 כמיס שס רמזין כפסוק ויאלל מן הדוח ונוי עיכ [כמדרכ
 ייה כיה] והיינו ולא קס כתיב עוד בישראל כחמה לכל המורה
 הגדול זה גילוי סכינה אשר עשה משה לעיני כל ישראל
 דייקא סכילס צו גילוי סכינה על ידו — וזה הוא בעלמו
 ההפרס בין אור לנכה וכל אורות שבעולס, ובין אור החמה
 כי הלבנה וגם כל המאיריס הינס אלא מאיריס חת ההשכה
 וסמקוס בעלמו כהר חך אלא שאור הלבנה וזיאל מאיר
 סס, משהיכ אור החמה בוקע בכל יינוי היסודות והמה
 בעלמסי מואיריס אשר עיכ אהיל דהפי כתיב חך ופל
 חין כורקן חמן כיוס לאור הכר דלא כמו דמסכר כליה
 מוסכר כיוס, והיינו שדי פי משה כפני חמה כתיב הגיל
 שליורות הזקריס נחמלאו מחורה חך פי יהושע הי לנגה
 שהאיר השכתם אכל לא עלמוחס, עיכ מיד לשהה הרנישו
 הזקריס ואמרו פי משה וכו' חוי לעומס מחותה עושה
 וכלימה שנסחלקה נבוחחס, והלייט כידת משה לא אמר
 דגפיל כהורס להאיר השינה, אלא נחמלא כל הכית כלו
 חורס עידי הגיל וכזה הכין שהוא מושיטין של ישראל דייקא
 שישע חותם ולא שיאיר להס לבד אלא שישעיס חך
 בעלמס וקיל.

כברש [ילקוט וילן] הן קרבו ימך היום קובל עליך
 ואמר חיינו זו ואיני שוקע וכן עמריס קייס, וליע
 אס נתקלהה החמה כמרטיס אלה כביסוף מלינו כמסי נדריס
 [ליט:] שמש ירח עמד ונולה כמהלוקות קרה עלה שמש וירח
 לנול ואמרו חס אחת עשה דין לכן עמריס מוטע ואס
 לאו חין אנו מאיריס וכי עיכ, וייל דהנה ימי מרטיס
 קלויביס בשנס הוא כשר והיו ימיו מזה ועשריס [חולין קליטין],
 והיות כי משה העמיד חמה כמלחמת עמלק וגם כמלחמת
 סחון ועוד כירשיי [שמות יו יב, דברים כ כיה] איכ הרי חקרו
 משנותיווס חוי יומיס והי עשה למרטיס שלא להסתלק כיו אור.
 אמנס פלוגתא היא דהמקריס סיל חין זמן למעלה ולא קורס
 שנכרס העולם כי כל המניסי עיי הגלגליס והמאורות ואיכ לרקו
 דברי מרטיס כיון שהעמיד החמה לא נלס זמני, חך
 המקובליס

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

פניהשית

ספר

שמה משה

על התורה

הכינו וגם חקרו כבוד הרב הגאון הגדול חריף ובקי הצדיק הקדוש, בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, אור ישראל וקדושו, רכבו ופרשו, מאור הנולה,

מו"ה משה איש האלהים מייטלבוים זצוק"ל

אב"ד דק"ק אוהעל

בעהמ"ח ספר שו"ת השיב משה וספר תפלה למשה על תהלים

חלק חמישי - דברים

הופיע אורו בראשונה בשנת הדר"ת זקנים בני בנים לפ"ק

זכעת נתחדש אורו ביתר שאת וביתר עז בתיקונים גדולים
כמבואר בשער השני

ברוקלין נ. י. • שבט תשע"ו לפ"ק

ניתן, וכל מה שהוא צאפשרי להתחדש בשכל אנושי, וזודאי כן מסר לישראל צטובת עין, ואס כן לא היה מקום לחדש. ומרוב אהבה שאהב השי"ת לישראל, וחדי צלפולן דידהו, ורצה שיחדש תורה על ידן, נשכח מהס כדי שיחדש על ידי צלפול. ועל ידי זה תצין, דלא נחגלגל חוצ על ידי אצלו של משה רבינו (צ"ג), וזה נכון. ולרמז זה היה הארון של שצרי לוחות מהלך לפניהם, דימהו רז"ל (מנחות דף ז"ט ע"א) זקן ששכח וכו' לשצרי לוחות, ור"ל דעל ידי השכחה שהוא כשצרי לוחות, הוי הנלחון צמלחמה (צ"ח). והיינו דאמר השי"ת ליהושע, לא וטורדן צמלחמה, ויראו דארון של שצרי לוחות מנצח לפניהם צמלמה, ומזה יצינו דהשכחה הוי צממי שמיס ולא יעסו עליך, והצן. (ד)

סיום התורה מקושר להתחלה, ולא קם נביא [עוד בישראל כמשה וגו'] **לכל היר החזקה וגו'** [אשר עשה משה] **לעיני כל ישראל, בראשית ברא אלקים וגו'.**

ע"פ - כי לכך ניסי משה גדולים מיהושע, כי כל מה שרחקו מסיבה ראשונה יתעלה, השיגו צו יותר נפלא, וניסי יהושע צממים, ואל משה צארך (צ"ט). והנה צמסכת חגיגה (דף י"ב ע"א) מצואר, דמהאי

— דרש משה —

(צו) וז"ל: הנה על פי התנא דבי אליהו (רבה פרק י' אות י"ב) שפירש, שבחר אלקים בחידושי תורה, יש להמשיך לזה 'או לחם שערים מגן אם יראה ורומח וגו' בישראל', על פי שדרשו רז"ל (מכות י' ע"א) עומדות היו דרגלינו בשערך ירושלים (תהלים קכב, ב'), מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה, שערים מצוינים בהלכה. והיינו 'או לחם שערים', ר"ל דשערים המצוינים בהלכה הם הלוחמים, ולכך 'מגן אם יראה וגו'', ע"כ. (צו) ע"י בגמרא תמורה שם, דשלת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה, ע"ש. (צח) ר"ל שעל ידי השכחה היה מקום לחידושי תורה, ועל ידי זה היה בכוחו לצנח המלחמה כנ"ל. (צט) ר"ל דהנה הראשונים (ע"י אברבנאל יהושע י' יז) הקשו, דהיאך אמר הכתוב שלא קם נביא בישראל שעשה אותות ומופתים כמשה,

יוכלו לצטל צלא זה על ידי י"ג מדות, אך צריך שיעשו כסדר הזה, והוא טוב להס (צ"ג), על כן נסתחר קצרו של משה, כדי שיוכרחו לעשות כמדותיו כדי לצטל הגזירה. והיינו מימרא שניה, 'הלוך אחר מדותיו', וזה רצונו יצברך שמו שמוהירס להלוך אחר מדותיו, על כן נסתחר קצרו של משה, כדי שיוכרחו לעשות כמדותיו לצטל על ידי זה הגזירה, והצן.

76 ויתמו ימי בני אבא משה וכו'. אמרינן צמסכת תמורה (דף ט"ז ע"א), דהלכות רצות נשתכחו וכו', לא וטורדן צמלחמה (צ"ד). ועיין מה שחמה היערות דצט חלק א' ז"ב ע"א (ד"ש י"ו) (צ"ה).

והנראה לי על פי הירושלמי שקלים (פ"ו ה"א) שהציא שם, דהארון עם שצרי הלוחות היה הולך לפניהם צמלחמה. ונראה לי הטעם על פי מה שכתבתי (צ"ה) שצלת (דף ר"ד) עיין שם) צפסוק (סופטים ה' ח') יצחר אלקים חדשים או לחם שערים מגן אם יראה וכו' (צ"ו). והנה אמרו רז"ל (נדריס דף ל"ח ע"א) צלפול ניתן למשה לצדו, והוא נהג צו טובת עין וכו' נומחה לישראל. ונראה לי שזהו מה שאמרו רז"ל (ירושלמי פאה פ"ב ה"ד) גילה הקצ"ה למשה כל מה שחלמיד ותיק עתיד לחדש, כי לו לצדו

הקב"ה כשליח ציבור, והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם. עוד שם, ברית כרותה ל"ג מדות שאינן חוזרות ריקם, ע"ש. (צג) ר"ל דזהו הטובה, מה שיתנהגו בפועל במדותיו של הקב"ה. (צד) בגמרא שם: בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן, אמר לו ליהושע, שאל ממני כל ספיקות שיש לך, אמר לו רבי, כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר וכו', מיד תשש כוחו של יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות, ועמדו כל ישראל להרגו, אמר לו הקב"ה, לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה, ע"ש. (צה) וז"ל: ויש להבין, וכי בכך יסחו ישראל משכחת התורה, דוד דעה כמו הם אשר כל מגמתם היתה לתורה, וכי בשביל מלחמה ישכחו, ע"ש.

ציונים: (ד) ע"י לעיל בפ' עקב (דף ק"ג) בר"ה מדרש רבה בעת ההוא ר"ה ועוד נראה לי לפרש, מש"כ בזה.

קב יהושע טו

חֶלֶק בְּתוֹךְ בְּנֵי־יְהוּדָה אֶל־פִּי יְהוָה
 לַיהוֹשֻׁעַ אֶת־קִרְיַת אַרְבַּע אָבִי הָעֵנֶק
 הִיא חֶבְרוֹן: יד וַיֵּרֶשׁ מִשָּׁם כָּל־בֶּן אֶת־
 שְׁלוֹשָׁה בְּנֵי הָעֵנֶק אֶת־שְׁשֵׁי וְאֶת־
 אַחִימֶן וְאֶת־תַּלְמִי יְלִידֵי הָעֵנֶק: טו וַיַּעַל
 מִשָּׁם אֶל־יִשְׁבִי דָבָר וְשֵׁם־דָבָר לְפָנִים
 קִרְיַת־סֹפֶר: 7 טו וַיֹּאמֶר כָּל־בֶּן אֲשֶׁר־יָבֹה
 אֶת־קִרְיַת־סֹפֶר וּלְכַדָּה וְנָתַתִּי לוֹ
 אֶת־עֵכֶסָה בְּתִי לְאִשָּׁה: יז וַיִּלְכְּדָה
 עֲתַנְיָאֵל בֶּן־קִנּוּ אָחִי כָל־בֶּן וַיִּתֶּן־לוֹ
 אֶת־עֵכֶסָה בְּתוֹ לְאִשָּׁה: L יח וַיְהִי

תרגום יונתן

ארבע אבותיו דגברא
 היא חברון: יד ותהיה
 מתמן כלב ית תלתא
 בני גבריא ית ששי ונת
 אחימן וית תלמי בני
 גבריא: טו וסליק מתמן
 לות יתבי דבר ושם
 דבר מלקדמין קרית
 ארכי: טו ואמר כלב
 דמחי ית קרית ארכי
 ויכבשינה ואתן ליה ית
 עכסה ברתו לאתו
 ויכבשה עתניאל בר
 קנו אחודי דכלב ויתב
 ליה ית עכסה ברתיה
 לאתו: יח והיה במיעלה

תרגום יונתן
 ואמלכתיה למשא
 אפיה או
 ואתרכינת מעל
 נאמר לה כלב
 ית ואמרת
 אהסנתא ארי
 דהומא יהבתני
 ל אתר בית
 דמיא ויתב לה
 שקיא עלאה ויו
 שקיא תחתאה:
 אחסנת שכתא

(ח) ותצנח. ולא
 להגליו: (ט) תנו
 הנגב. מרנה כמו
 ומתרגס (אונקלוס)

ב
 (יח) ותצנח. ענין נע
 (טו) ורצה לומר הפני
 (טז) ברכה. מתנה וכו'
 (יז) הנגב. ענין
 (יח) נתתני. נתתי ל
 השנים ד י, ונקרא ו
 עם: ז

נגובה מבלי מעיני
 לה שדה עם מעין
 כבואה לבית בעלה
 מאת אביה שדה, ו
 כן, ותצנח מעל הו
 החמור שהיתה רוכ
 וכן תרגום ותפול
 יונתן אחסנתא. ו
 תוספת טובה, כלו

הרואה אותה
 (יח) ותצנח מעל ו
 אמרה לו מה ז
 מיד צועק, כך אשו
 מיד

רש"י

(יג) אף פי ה' ליהושע. כמה שאמר הקב"ה כאלו אלא מפני החלוקה: (טו) קרית ספר. ליהושע: (יד) וירש משם כלב. לאחר מיתת יהושע, כי עדיין צימני יהושע לא נלכדה חברון, כמה שאמר בספר שופטים (ח י), ולא נכחזה

מצודת דוד

(יג) אף פי ה'. רוצה לומר לא מעצמו נתנו יהושע לכלב כי אם על פי ה': אבי הענק. רוצה לומר

רד"ק

ותחומיה: (טו) ושם דביר לפנים קרית ספר. אמרו רבותינו ז"ל כי בלשון פרסי קוראין דביר לספר: (יז) עתניאל בן קנו אחי כלב. אמרו רבותינו ז"ל (סוטה יא): כי אחיו מאמו היה כי כלב בן יפונה היה, ועתניאל בן קנו. ומה שאמר על כלב הקנוי, ייחס אותו לבעל אמו. ויחכן לפרש כי אחיו מאביו ומאמו היה, והיה שם אביו כלב בן יפונה וקנו, כי הרבה נמצאים שתי שמות לאדם אחד. והנכון אצלי

מדרשי חז"ל

טז) אשר יכה את קרית ספר וגו'. תנא: אלף ושבע מאות ספקות של גזירות שוות ושל קלין וחמורין ושל דקדוקי סופרים נשחכחו בימי אבלו של משה. אמר ר' אבהו אף על פי כן החזירן עתניאל בן קנו בפלפולו, שנאמר ויאמר כלב וגו' [עיי'ן רש"י]. (תמורה טז.) יז) וילכדה עתניאל בן קנו אחי כלב. וכלב בן קנו

ספר

ערבי נחל

חיבור נפלא על התורה

שחיבר הרב הגאון הגדול המפורסם החריף ובקי
 בנגלה ובנסתר, חסיד וענו קדוש ה'
 נשי"ת מזהר"ר דוד שלמה ז"ל
 האב"ד דק"ק סדאקא, מנו"כ בעה"ק צפת תוב"ב
 בעל המחבר ספר לבושי שווד על יו"ד וא"ח

ויקרא - במדבר

ועתה יוצא לאור ברוב פאר והדר, באותיות מאירות עינים ובפיסוק מחודש
 תוך הגהה מדוקדקת ותיקונים רבים, בתוספת מראי מקומות ומותרות
 משנה בקצירת האומר. בירור מקחו של צדיק ע"י הארות
 וביאורים, והבאת לשון הספרים הבאים בתוך דבריו
 מפתחות ספרים וערמים מסודרים כציצים
 ופרחים, ותולדות הרב המחבר
 שימליץ טוב בעדינו

עיה"ק ירושלים תובב"א
 שנת תשס"ט לפ"ק

אחר שהגיע האדם לבחינת 'אהבת' יראה לעבוד את ה' בכל לבבך - בשני יצריך

וזהו ג"כ ענין וְאֶהְבֶּתָּ, שהיא בחינת אהבה, שהאהבה אינו מתאוה כלל לדבר רע כיון שהוא היפך הנאהב, ועל זה הזהיר דמכל מקום יהיה בְּכַל לְבָבְךָ - בשני יצריך, ר"ל שכאשר תגיע לבחינת אהבה אן תראה שתתקרב גם אל היצר הרע, משא"כ מעיקרא - קודם שהגעתי לאהבה, אז אתה צריך לברוח מן היצר הרע ולהתרחק מתאוה, משא"כ אחר שתגיע לאהבה כאמור, וק"ל.

ועם האמור ביארתי מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים לו, ב - ה): נָאֵם פֶּשַׁע לְרָשָׁע בְּקָרֵב לְפִי כו'. ולא אאריך בדקדוקים. והענין, כי היצר הרע כשמסית לעבור עבירה, על הרוב הוא אומר ומראה פנים שדבר זה הוא מצוה, כאשר הארכתי מזה בפרשה זו בדרוש הקודם. אכן לפעמים שאנו רואים שהרשע עובר עבירה חמורה שאי אפשר כלל בעולם לומר שזה הוא מצוה, וא"כ לכאורה הדבר תמוה איך פיתה אותו היצר הרע לדבר זה.

ערמת היצה"ר האיך להכשיל בני אדם בעבירות חמורות

אכן הענין הוא כך, כי נודע פל דָּרַךְ אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו (משלי כא, ב), וכל הדברים שהרשע עושה דומה בעיניו שהכל אמת וצדק משפט ומישרים, ובאמת הכל רשעות עמל ואון. והנה נפשו מאד מתאוה ומשתוקק לדברים שהוא עושה, דהא המה רשעות. נמצא רשע זה עושה מה שלכו חפץ ונדמה לו שהכל הוא אמת וצדק, ועל ידי זה בא אליו היצר הרע לומר הנך רואה שאתה משתוקק לכל דברים טובים, אם כן אין אתה יוצא ידי שמים, דהא צריך אדם לומר אפשי בבשר חזיר, לכן צריך אתה לבקש לך איזה תאוה לעבירה בכדי שתרויח הון עתק ככל הנתבאר לעיל. והרשע ציית לזה, ומיד שמתקרב אל התאוה אזי התאוה גוברת עליו ועושה העבירה.

וזהו שאמר: שהפשע דהיינו היצר הרע אומר להרשע, בא וראה כי אין פחד אֱלֹהִים לְנֶגְדְךָ עֵינָיו, לְנֶגְדְךָ הוא לשון התנגדות, וירצה,

סז. הוא ביאור לתחילת המזמור שם: נָאֵם פֶּשַׁע לְרָשָׁע.

שאיך יראת שמים מתנגדת לתאוה וחשקו. [ולשון עֵינָיו מורה על החשק ותאוה, על דרך עינא ולבא תרי סרסורי כו' (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה)]. כי אינו חושק רק לטוב. פי הַחֲלִיק הַיִּצֵר הָרַע אֵלָיו כְּדִי לְמַצָּא עֲוֹנוֹ כו'. אבל באמת חָדַל לְהִשְׁפִּיל לְהִשְׁטִיב - ר"ל, דהא האמת שהוא רשע ולא הטיב דרכו, לכן יִתְנַצֵּב עַל דָּרַךְ לֹא טוֹב - ר"ל מיד שמתקרב אל התאוה שהוא רק דרך לא טוב, שלא נגע עדיין בגוף הרע, אזי מיד רָע לֹא יִמָּאָס, כי התאוה גוברתו, ועושה גוף העבירה. וק"ל.

ועכשיו יובן ענין המרגלים שהתחלנו הדרוש בזה שאמרו רז"ל יהושע וכלב נטלו חלקם, הענין הוא, דהנה משה רבינו ע"ה התפלל על יהושע שינצל מעצת המרגלים, וכן כלב שנשתטח על קברי האבות והתפלל שינצל, ולכאורה יש להפליא על כלב מאחר שהבין שעצת המרגלים הוא רשעות כיון שאנו רואין שנשתטח והתפלל שינצל, וא"כ מאחר שהבין שהוא רשעות, למה הוצרך להתפלל, ומי ימחה בידו לבלתי ישמע לעצתם. ותו יש לדקדק, מה מקום תפלה לזה, דהא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג, ב), ותלוי זאת בבחירה.

יהושע וכלב הוציאו נשמות המרגלים מן הקליפות ע"י שהתאוו תאוותם ולא עשו כמוהם

אולם להיות מרגלים הללו צדיקים גמורים היו תחלה, ונתיעצו לעבירה גדולה כזו ומסרו נשמתם לתוך הקליפה, גם ניצוצות השראת שכניה, ממילא יהושע וכלב הגם שלא נתאוו לעשות כמותם, מ"מ הוצרכו לבקש להם תאוה שיתאוו ג"כ להם ואעפ"כ לא יעשו כמותם, ואז יוציאו תיכף ומיד כל נשמותיהן שהיו נשמות הגונות, וירשו הם נשמותיהן וחיות שלהם וכל הניצוצות. ועל זה יש חשש פן ואולי בהתקרבת אל זה ויתאוו תאוה לעשות כמעשיהם אולי יתגבר תאוותם עליהם, לכן התפללו. ובהא שפיר יש מקום להחפול כאשר ביארנו לעיל, כי המזכה את הרבים הובטח מהש"י שאין חטא בא על ידו.

והנה שמעתי מחכם אחד לבאר פסוקי יהושע (טו, טו - יז) ושופטים (א, יא - יג): שאמר כלב

כבואו אל דביר, וְשָׂוִי אֶמְרֵךְ כְּלָב אֲשֶׁר יָפָה : לוֹ אֵת עֲכָסָה בְּתִי לְאֵל כו'. וקשה, למה בכל להם לכבוש, ודביר ו כלב לומר אֲשֶׁר יָפָה קָרִית סָפֵר, מאי נפקא ותו, אֲשֶׁר יָפָה אֵת ? אשר יכה את דביר, כ [בפשוטו נראה לי, ובמי כלב היה עדי הקדים כותב הספר ש ספר, כדי שיוכן מה קָרִית סָפֵר. כך הוא הו (א ט ט) לְבָיִת הַיּוֹם ? זאת כותב הספר כדי הרואה סת. כן נ"ל ו יָפָה וּלְכַדָּה כָּפַל לֵשׁ קָרִית סָפֵר, אלו שייך של משה, והחזירין ו יותר, שכאו רז"ל לו

ע"י שקיימו ישראל א בל **ואמר** כי הענין כך את הארץ ע שהתורה היא דפוס (כ"ד א א, א), וארץ ישו חלק ממנה חיותו אליה, וכאשר קבלו כל חיות ארץ ישראל בלי

ושם דביר לפניו - הוא 'קרית ספר' - ע **והנה** נודע כי שם נ של אותו דב וזהו ח"א כ, ב). וזהו ש: יושבי דביר וְשָׂוִי דביר החיות והפני

סת. כלומר, בימים הי

32

ואמרו רז"ל אלו ש' הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה, שזוהו היה החיות של אותו המחוז. ממילא בהגיעם לשם תשש כחם ולא יכלו לכבוש בהיות לא היה בידם החיות של אותו המחוז. לכן אמר כלב אֲשֶׁר נָּקָה אֶת קְרִיַת סֶפֶר - דהיינו שיחזור ההלכות מפלפולו, וממילא וּלְכַדָּה - שילכד העיר אח"כ, וְנִתְמִי לֹא כֹר וְיִלְכְּדָה עֲתַנְיָאֵל כֹּר כמאמר רז"ל שהחזירו מפלפולו ואז לכד המחוז ההוא. עד כאן דברי החכם ושפתים ישק.

כל אחד קיבל חלקו בא"י לפי חלק התורה המתייחס לאותו חלק שמשם חיות נשמתו
והנה נודע דאורייתא וישראל כולא חד (ראה זוהר ח"ב עג, א), כי ס' רבוא אותיות לתורה הם ס' רבוא נשמות, וכל נשמה יש לה אחיזה בחלק התורה המתייחס אליה (ראה חיקוי' חיקון סט קיב, א). ומטעם זה נחלקה הארץ לאנשים בגורל ברוח הקודש, כי כל אחד מישראל לפי חלק חיות התורה שיש בו לקח חלק הארץ המתייחס לאותו חלק התורה, ולכאי הארץ נתחלקה, שמיד בהגיע האדם בחיותו ונשמתו לארץ ישראל זכה תיכף בחלקו בארץ ישראל שהוא מתייחס לנשמתו - בסוד עולם שנה נפש, כמבואר אצלינו במקומות אחרים אי"ה (פרשה בראשית דרוש א, פרשת תולדות דרוש ז, פרשת

אמר דרוש ז).
 המרגלים מתו תיכף במגיפה כי יהושע וכלב ירשו כל חיותם וע"י כן נתבטלו לגמרי
והנה מרגלים שעשו העבירה, והיו ביניהם יהושע וכלב שנתקברו גם כן להתאות לחטאם, ושברו התאות והוציאו תיכף כל החיות שלהם, וירשו כל נשמתם וחיותם, ונשארם בלי חיות ולכן מתו תיכף במגפה, כי אלו הוציאו כל החיות שלהם ונתבטלו לגמרי. וזהו שאמר הפסוק: **ויהושע וכלב חיו מן האנשים ההם - ר"ל שהיו להם החיות מאותן האנשים. ומשום הכי נטלו ג"כ חלק המרגלים בארץ.**

יהושע וכלב ירשו חלק המרגלים בארץ כי הוא כולו בירושת חיותם
ומיושב קושית רשב"ם ותוספות שהקשו: הא לכאי הארץ נתחלקה ומרגלים לא באו

כבואו אל דביר, וְשֵׁם דָּבִיר לְפָנִים קְרִיַת סֶפֶר. וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר נָּקָה אֶת קְרִיַת סֶפֶר וּלְכַדָּה וְנִתְמִי לֹא אֶת עֵקֶסָה בְּתֵי לְאִשָּׁה. וְיִלְכְּדָה עֲתַנְיָאֵל בֶּן קִנֹּז כֹּר. וקשה, למה בכל מקום שהלכו לא היה כבד להם לכבוש, ודביר היה כבד להם עד שהוצרך כלב לומר אֲשֶׁר נָּקָה כֹּר. ותו, וְשֵׁם דָּבִיר לְפָנִים קְרִיַת סֶפֶר, מאי נפקא מינה איך שמה היה מתחלה. ותו, אֲשֶׁר נָּקָה אֶת קְרִיַת סֶפֶר, הוּא לִיָּה לְמִימֵר יֵאשֶׁר יִכָּה אֶת דְּבִיר' כִּי לְמָה יִזְכּוּר שְׁמָה הִרְאשׁוּן. וְכַפְשׁוּטוֹ נִרְאָה לִי, כִּי כֹתֵב הַסֵּפֶר כָּתַב זֹאת, וּבִימֵי כָלֵב הָיָה עֲדִיין נִקְרָא קְרִיַת סֶפֶר, וְלִכְּן הַקְּדִים כֹּתֵב הַסֵּפֶר שֵׁשׁ הָעִיר הָיָה מִתְחַלָּה קְרִיַת סֶפֶר, כְּדֵי שִׁיּוּבֵן מָה שֶׁאִמַּר כָּלֵב: אֲשֶׁר נָּקָה אֶת קְרִיַת סֶפֶר. כִּךְ הוּא הַפְּשׁוּט. וְכֵאִי גִוּוֹנָא בְּשִׁמוּאֵל (א ט, ט) לְנִכְיָא הַיּוֹם יִקְרָא לְפָנִים הָרְאָה. שֶׁהַקְּדִים זֹאת כֹּתֵב הַסֵּפֶר כְּדֵי שִׁיּוּבֵן מָה שֶׁאִמַּר אִיזָה בֵּית הַרְוֹאָה סִת. כֵּן נ"ל וְהִדְרֵשָׁה תִּדְרֹשׁ. ותו, אֲשֶׁר נָּקָה וּלְכַדָּה כֶּפֶל לְשׁוֹן, וְרז"ל (תמורה טו, א) אמרו: קְרִיַת סֶפֶר, אֵלּוּ שִׁי"ן הַלְּכוֹת שֶׁנִּשְׁתַּכְּחוּ בִּימֵי אֲבָלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְהַחֲזִירָן עֲתַנְיָאֵל מִפְּלֹפְלוֹ. וזוה תמוה יותר, שְׁבָאוֹ רז"ל לְהוֹצִיא קְרָא לְגַמְרֵי מִפְּשׁוּטֵיהּ.

ע"י שקיימו ישראל את התורה יכלו לכבוש את א"י בלי עמל ויגיעה
ואמר כי הענין כך הוא, כי מה שכבשו ישראל את הארץ שלא כדרך הטבע היינו לפי שהתורה היא דפוס העולם ובתורה נבוא העולם (כר"ד א, א), וארץ ישראל הוא אדוק בתורה, וכל חלק ממנה חיותו הוא מחלק תורה המתייחס אליה, וכאשר קבלו ישראל התורה וקיימה נמצא כל חיות ארץ ישראל היה בידם, לזאת כבשוה בלי עמל ויגיעה.

שם דביר לפנים - הפנימיות והחיות של עיר דביר, הוא 'קרית ספר' - ש' ההלכות שנשתכחו באבלו של משה
והנה נודע כי שם כל דבר הוא החיות והפנימיות של אותו דבר, כי נפש חיה הוא שמו (ראה זוהר ח"א כ, ב). וזהו שאמר הכתוב: כי כשהגיעו אל יושבי דביר וְשֵׁם דָּבִיר לְפָנִים דִּיקָא, ר"ל שם של דביר החיות והפנימיות שלו הוא קְרִיַת סֶפֶר.

סח. כלומר, בימים הקדמונים כשהיו הולכים לבית הנביא לדרוש אלהים היו קוראים למקום מושב הנביא 'בית הרואה' ע"ש שרואה וחווה בכבואה.

יקו. ואלו
 עינא ולפא
 [כי אש
 אליהו כר
 יל להיט
 טיב דרפ
 ד שמתק
 שלא נגע
 מאס, כ
 וק"ל
 לנו הדרוש
 וכלב נטלו
 ה התפלל
 וכן כלב
 ל שינצל
 זר שהבין
 ואנו רואין
 זר שהבין
 דמי ימחה
 יקדק, מה
 ימים חוץ
 בבחירה.
 יפות ע"י
 מורים היו
 כזו ומסרו
 את שכינה,
 ה לעשות
 ה שיתאוו
 אז יוציאו
 ת הגונות,
 הניצוצות.
 אם אל זה
 בר תאותם
 יש מקום
 את הרבים
 ידו.
 קי יהושע
 אמר כלב